

ELEMENTARKURS

STATISTIKEN.

Förre häftet:

ALLMÄN STATISTIK.

HELSINGFÖRS,

Finska Litteratur-sällskapets tryckeri.

1862.

Imprimatur: *Carl von Schoultz.*

FÖRORD.

Det anspråkslösa försök till en lärobok i statistik, som härmed öfverlemnas till allmänheten, har närmast blifvit framkalladt af behovet af en ledtråd vid undervisningen å härvarande Lycei högsta klasser. Öfvertygelsen om att de vanliga statistiska tabellerna icke uppfylla ändamålet, att gifva en föreställning om statistiken såsom vetenskap, har varit mig en ytterligare uppmaning dertill. Undervisning i denna vetenskap har redan i decennier varit vid våra gymnasier anbefalld, utan att någon lärobok i densamma hvarken i Finland eller Sverige sett dagen. Ett försök, som detta, kan då åtminstone icke anses vara för tidigt.

Då det hade ledt till onödigt vidlyftighet, att egna en utförligare behandling åt alla länder, har jag inskränkt densamma till hufvudmakterna samt Sverige och Norrige. För alla de öfriga staterna, äfvensom för verldsdelarna, meddelas de viktigaste statistiska uppgifterna i tabellarisk öfversigt vid bokens slut. — Hvad ämnets anordning beträffar, har jag hufvudsakligen följt Ljungbergs allmänna statistik, som äfven i andra hänseenden legat till grund för detta arbete. Såsom källor hafva för öfrigt blifvit begagnade statistiska arbeten af v. Reden, Dierici, Czoernig, Kolb m. fl.

Sednare häftet, innehållande Finlands Statistik, hoppas jag kunna utarbета inom utgången af detta år.

Helsingfors, 15 Januari 1862.

R. A. Renvall.

Innehåll.

1. Storbritannien och Irland	pag. 1.
2. Frankrike	„ 14.
3. Tyska Statsförbundet	„ 25.
4. Preussen	„ 35.
5. Österrike	„ 41.
6. Ryssland	„ 49.
7. Sverige och Norrige	„ 55.
I, II. Tabeller öfver Europas stater	„ 70, 73.
III. Tabell öfver verldsdelarna	„ 74.

1. Storbritannien och Irland.

A) Landet.

Det Brittiska rikets *areal**) och folkmängd utgör enligt sednaste uppgifter:

	Geogr. qu.mil.	Innevanare år 1861.	Innev. på qu.m.
England	2,743.	20,061,000.	7,313.
Skottland	1,473.	3,061,000.	2,077.
Irland	1,529.	5,764,000.	3,769.
Små öar och bi- länder	19.	143,000.	7,567.
I. Besittningar			
i Europa . .	5,774.	29,031,000.	5,027.
II. Besittningar			
utom Europa	157,752.	192,000,000.	—
Hela riket	163,526.	221,031,000.	—

Naturlig beskaffenhet. Det egentliga England bildar en vågformig slätt, som småningom höjer sig från Ö. till W. Undantag göra dock Wales och Cornwallis, som äro bergländer. Skottland är öfvervägande bergland, med undantag af syd-

*) Här upptagas för öfversigtens skull äfven besittningarne i f'remmande verldsdelar, ehuru den följande framställning en hufvudsakligen gäller blott Europa.

liga delen, Irland är lågland. Af rikets areal beräknas 54,5% utgöra lågland, 45,5% bergland. Jordmånen är i allmänhet fruktbar, med undantag af de nämnda bergstrakterna; fyra femtedelar af landet anses vara odlingsbara och fem åttondelar äro redan odlade. Anmärkningsvärdt är, att blott en mindre del af den odlade jorden utgöres af åker (i England 34% af arealen, i Skottland 10%, i Irland 27%), men deremot större delen af ängsmark. Detta förhållande utvisar, att man vid boskapsskötseln fäster en öfvervägande vikt. — Ovanligt stor är bristen på skogar, ty då andra stater vanligen hafva en fjärde eller femtedel af sin yta skogbetäckt, är detta i England fallet med knappt en hundraedel. I sitt inre gömmer dock landet outtömliga lager af stenkol, som mer än tillräckligt ersätta bristen på skogsprodukter.

Englands *kommunikationer* äro af naturen i hög grad underlättade. Sjökusten utgör en sträcka af 930 geogr. mil (1 mil på 6 qu.mil af arealen), den längsta något land i Europa eger. En mängd små men segelbara floder flyta åt alla de omgifvande hafven och sammanbindas genom talrika kanaler (640 mil). Jernvägar genomkorsa landet i alla riktningar, till en längd af 2,200 mil. Ett så fullständigt jernvägsnät som England har intet land i verlden, utom Belgien; i det förra belöpa sig 0,38, i det sednare 0,40, i Frankrike blott 0,12 mil jernväg på hvarje quadratmil af arealen.

Klimatet är fuktigt, blidt och ombytligt, men

likväl icke osundt, emedan ytterligheterna af köld och värme sällan förekomma. Skottland har en renare och kallare luft än England och Irland. Medeltemperaturen för året är i Pance (Cornwallis) $+11,2^{\circ}$, i London $+9,8^{\circ}$, i Dublin $+9,5$, i Edinburg $+8,4^{\circ}$. I Irland och vestra delen af England utgör den årliga nederbörden 35 tum, i den östra delen 25 tum. Regndagar äro 152 om året.

Den *administrativa indelningen* är fortfarande densamma, som redan under Alfred den stores tid infördes, ehuru i sednare tid något jemkad efter förändrade förhållanden. England indelas i 52 grefskaper (*shires* l. *counties*), Skottland i 33 *shires* och 2 *stewartrys*, Irland i 32 *counties*. Till omfång och folkrikhet äro de ganska olika samt sönderfalla i ett större eller mindre antal *hundreds* (hundraden), *parishes* (socknar) och *kommuner*.

B) Innevånare.

Storbritanniens innevånare leda sin härkomst från tvenne skilda folkstammar: den *Gaeliskt-Celtiska* (Kymrerne i Wales, Högskottarne och Ierne) och den *Germaniska* (de egentliga Engelsmännen och innevånarne i Skottska låglandet). Ännu i denna dag äro dessa stammar fullkomligt skiljda både till karakter och folklynne. Den förra utgör 34%, den sednare 65% af hela rikets befolkning. Återstoden består af judar, zigenare och fremlingar.

Folkökning. Under åren 1841—1850 har Englands folkmängd ökats med 1,13% årligen, Skottlands med 0,87%, men Irlands deremot *minskats* genom utvandring till Amerika och Australien med 1,9% årligen, så att hela rikets folkökning under denna period i årligt medeltal uppgick till blott 0,32%. Under decenniet 1851—1860 var dock tillväxten något större, eller omkring 0,5% årligen. Grunden till detta ogynnsamma resultat bör sökas i den fattigdom, lidande och förtryck, som varit rådande i Irland. Detta, jemte den skarpa motsatsen emellan rikedom och elände, som åtföljer det högt drifna fabriksväsendet, utgör skuggsidan af det fria och mäktiga Engelska samhället.

Den åkerbrukande befolkningen utgör 32%, den industriella 46% och öfrige klasser 22%. Ungefär hälften är bosatt i städerna, andra hälften på landet. En iakttagelse, som blifvit gjord både i England och åtskilliga andra länder, är att befolkningen hopar sig starkt i manufaktur- och fabriksorter, men aftager i de åkerbrukande.

Religion. I England och Irland är den reformerta Episkopalkyrkan statsreligion, ehuru 85% af det sednare landets innevånare utgöres af katoliker; Presbyterianismen är Skottlands nationalkyrka. Af hela rikets befolkning bekänna sig 15 millioner till den Episkopala, 9 millioner till den katholska och 3 millioner till den presbyterianska kyrkan, utom åtskilliga mindre religionssamfund. Fullständig religionsfrihet är rådande inom landet, och numera hafva äfven andra än statskyrkans an-

hängare politiska rättigheter; dock måste de för-
enade rikenas konung samt några innehafvare af
högre statsembeten tillhöra episkopalkyrkan.

Stånd och klasser. I det dagliga lifvet gör
man åtskilnad emellan högadeln (*nobility*), låg-
adeln (*gentry*) och borgareståndet (*commonalty*);
men lagen vet blott af tvenne stånd: *adeln* (hvar-
under förstås blott högadeln) och *folket* (hvertill
lågadeln räknas). Högadeln består af fem klas-
ser: hertigar, markiser, grefvar, viscounts och ba-
roner; hvarje medlem af densamma är ärftlig
Peer l. medlem af öfverhuset och kallas Lord.
Den adliga värdigheten öfvergår dock jemte ma-
joraterna och fideikommisserna blott till äldsta
sonen; alla de öfriga barnen tillhöra de oprivi-
legierades antal. Genom detta förhållande står
Englands rika aristokrati i ständiga förbindelser
med det egentliga folket; hvarje utmärkt man
kan af konungen utnämnas till Peer, antingen
ärftligt eller på lifstid. Adeln är icke något kast-
mässigt afsöndradt stånd, den har ingen skatte-
frihet och är inför lag lika med andra medbor-
gare. Dess väsendtligaste privilegier äro: rät-
tighet till säte och stämma i öfverhuset, rättig-
het att i kriminalmål dömmas blott af öfverhu-
set samt befrielse från några mindre kommunala
åligganden.

Andlig bildning. Den egentliga folkunder-
visningen har först i sednaste tid blifvit föremål
för statens omsorg, ehuru skolor genom enskild
frikostighet finnas inrättade i de flesta kommu-
ner. I allmänhet erkännes den dock vara otill-

räcklig och England har i detta hänseende åtskilligt att förbättra. Blott 50% af befolkningen kan läsa felfritt, 30% kan hvarken läsa eller skrifva. Man må dock icke häraf sluta till nationens sedliga bildning, ty i detta hänseende står Engelska folket framom alla nationer i världen. Bevis derpå äro dess kända religiositet och stränga seder, dess storartade välgörenhetsanstalter, dess berömda kreditsystem, som hvilat på redligheten i handel och vandel. — Skottlands folkskoleväsende är något bättre ordnad än Englands och Irlands. För den högre undervisningen har England 4 universiteter, Skottland 4 och Irland 3. Deras inflytande är dock mindre än i andra stater, emedan flera af dem enbart bibehållit sina föråldrade medeltidsinstitutioner. År 1854 hafva dock ganska betydande reformer i detta hänseende blifvit gjorda. Förberedande läroanstalter äro *elementary schools* (borgarskolor), *grammar-schools* och *colleges* (gymnasier). Äfven dessa lida af tvenne hufvudsakliga brister: frånvaron af all gemensam styrelse och ledning samt gamla och otidsenliga inrättningar.

C) Statsförfattning och förvaltning.

Styrelseformen är inskränkt monarkisk. De förnämsta grundlagarne äro: *Magna Charta* (af år 1215), *Petition af Rights* (1628), *Habeas-Corpus akten* (1679), *Bill of Rights* (1689), *Skottska och Irländska unionsakterna* (1707 och 1801) samt *Parlamentsreformbillen* (1832). Verkstäl-

lande makten tillhör regenten. Hans organer äro ministrarne, som af honom till- och afsättas; men dessa äro för hvarje åtgärd ansvariga inför parlamentet och kunna icke vid sina embeten kvarstå, i händelse de i någon viktigare fråga öfverröstas. Parlamentet äger sålunda både delaktighet i lagstiftningen och kontroll öfver förvaltningen, hvarföre man äfven benämnt styrelsen *parlamentarisk*.

Parlamentet består af: a) *öfverhuset* af 460 pärer. Af dessa äro 412 från England (dels ärftliga, dels lifstidspärer, hvartill i följd af sitt embe-
 bete komma 2 erkebiskopar och 25 biskopar), 16 från Skottland, valda för hvarje parlament, och 32 från Irland, valda för lifstid; b) *Underhuset* af 656 medlemmar, valda genom elektorers
 dels af grefskaperna, dels af städerna. England väljer för närvarande 498 medlemmar, Skottland 53 och Irland 105. En medlem af underhuset belöper sig på hvarje 25,000 innevånare. Valen ske för 7 år i sender, men regeringen kan hvarje ögonblick upplösa parlamentet och anbefalla nya val. — Den offentliga rätten (statsrätten) är gemensam för hela riket; men vid unionens ingående (1707) förbehöll sig Skottland sin egen privaträtt, egna domstolar och egen nationalkyrka, hvilken åtskilnad ännu äger rum. De Europeiska biländerna och kolonierna äro ej representerade i parlamentet, utan styres efter skilda lagar. Förvaltningen af Ostindiska kompaniets vidsträckta besittningar i Asien har sedan d. 1 September 1858 öfvertagits af Engelska regeringen.

Provincial- och kommunalförvaltningen handhafves i grefskaperna af en *Sheriff*, som utnämnes af konungen på ett år i sender ibland 3 kandidater, föreslagna af Lordkanslern och öfverdomaren. Hvarje grefskap har dessutom en *Lord-lieutenant* i spetsen för milisen, men Sheriffen är dock den mest inflytelserika embetsmannen. Hans verksamhet är ganska vidsträckt och omfattar ej blott administrativa göromål (verkställande af domar, val af parlamentsledamöter m. m.), utan han sitter äfven till doms i borgerliga rättegångar, emedan England har den egendomlighet i sin rättsförfattning att lagskipningen i lägsta instans ej är skild ifrån administrationen. Under och delvis bredvid Sheriffen stå de s. k. *fredsdomarne*, af hvilka flere finnas i hvarje grefskap, utnämnda af Lordkanslern på obestämd tid. De handhafva den allmänna polisuppsigten, afgöra mindre rättegångar o. s. v. Både Sheriffs- och Fredsdomare-embetet betraktas såsom förtroendeposter och åtnjuta ingen lön af staten. I spetsen för städernas förvaltning står en *Mayor* med ett råd (*common-council*). Mayorn utses årligen af rådet, som består af 15—90 medlemmar, af hvilka en tredjedel årligen omväljas. Ingenstädes i hela Europa finner man en så stor del af den inre förvaltningen öfverlåten åt kommunerna sjelfva, som i England. Derigenom väckes det medborgerliga sinnet och medvetandet om rättigheter och skyldigheter. Regeringen undvikør af grundsats att inblanda sig i kommunernas inre angelägenheter och får sjelf derigenom

egna en mera odelad omsorg åt statens stora intressen.

Lagskipningen är i hög grad föråldrad och invecklad. Den ombesörjes, såsom nämndes, i lägsta instans af Sheriffen och Fredsdomaren på landet samt af Mayorn och rådet i städerna. Högre domstolar äro för det egentliga England 1) *Court of common Pleas* (för civila mål), 2) *Court of Kings-Bench* (för brottmål), 3) *Court of Exchequer* (för skatte- och finansfrågor) samt 4) *Court of Chancery* (Lord Storkanslerns domstol). De tre förstnämnda bestå hvardera af fyra medlemmar och hålla session fyra gånger om året, fyra veckor i sender. Dessemellan genomresa medlemmarna landet och hålla på olika orter s. k. assisrätter, för hvilket ändamål landet är indeladt i 7 domstolsdistrikter (*Circuits*). Irland har äfven fyra lika benämnda högre domstolar, Skottland tre. Såsom ett viktigt element i Englands domstolsväsende ingår *jury-inrättningen*. Högsta instans i civila mål är öfverhuset, men dess kriminella jurisdiktion inskränker sig numera nästan uteslutande till statsförbrytelser.

Finanser. Statsinkomsterna och utgifterna utgjorde:

	År 1850.	År 1860.
Inkomster	52,8 mill. Pd St.	70,2 mill.
Utgifter	50,2 " "	72,8 "

Af de förra voro tullafgifterna (21 mill.) och accisen, l. skatter på vissa konsumtionsartiklar, (16 mill.), de förnämsta. Största utgifterna voro:

räntor å statsskulden (28 mill.), landtarméen (17 mill.) och flottan (13 mill.).

Statsskulden uppgick år 1860 till 802 millioner Pund Sterling (1 Pund = 6 Rub. 17 kop. s:r) — en summa som blott Englands kolossala rikedom förmår bära.

Arméen utgjordes år 1861 af 212,000 man värfvade trupper, emedan konskription icke öfverensstämmer med Engelsmännens begrepp om den personliga friheten. Af nämnde antal äro dock 60,000 man stationerade i Ostindien, som dessutom har sin egen armé af infödingar, disciplinerade på Europeiskt vis (*Seapoys*), uppgående till 110,000 man.

Örlogsflottan, den största i världen, bestod år 1861 af 576 segel- och ångskepp med 16,411 kanoner, ångmachiner af 116,000 hästkrafter och 78,000 mans besättning. Deri äro alla större fartyg inberäknade, äfven de som för närvarande ej äro i tjenstbart skick, men deremot icke kanonslupar, simmande batterier, transportfartyg m. m.

D) Näringsförhållanden. I. Urproduktion.

Jordbruket drifves i största fullkomlighet i det egentliga England och sydliga delen af Skottland. Det sednare landets åkerbruk står måhända ännu högre än det förras, ehuru dess natur är vida ogynnsammare. Jordegendomsförhållandena äro egendomliga såtillvida, att landet har ett synnerligen ringa antal jordägare (70,000), af hvilka en stor del icke odlar sin jord sjelf,

utan öfverlemnar densamma åt förpaktare (*farmers*). Detta har sin förklaringsgrund i äldre feodala förhållanden och de talrika adliga fideikommisserna. Spannmålsproduktionen steg år 1856 till 103 mill. Sv. tunnor, hvaraf i England odlades mest hvete, i Skottland och Irland mest hafra och råg. Odlingen af foderväxter öfverstiger till och med odlingen af spannmål, i följd af den synnerliga omsorg man egnar åt boskapskötseln. Irland frambringar potatis mera än något annat land. Rikets stora befolkning gör dock en betydlig spannmålsimport nödvändig för hvarje år (1858: 20 mill. tunnor). Att denna import icke ökats i jembredd med folkmängdens tillväxt bevisar, att jordbruket år från år gått framåt. En fransysk författare beräknar att det Engelska åkerbruket lemnar en behållning på hvarje innevånare af 235 francs (1 franc = 25 kop. s:r), det Franska blott 153 francs.

Äfven hvad *boskapsskötseln* beträffar, intager England främsta rummet i Europa; dess boskapsracer anses vara af synnerligen utmärkt beskaffenhet. I anseende till den stora befolkningen fyller dock icke heller den behofvet, hvarföre England måste importera en betydlig mängd ladugårdsprodukter från fremmande länder.

Skogshushållningen är omsorgsfull, men af föga betydighet, ty England har blott fyra större skogar, af hvilka den största ej uppgår till 5 geogr. quadratmils areal.

Bergshandtering. Ädla metaller förefinnas i ringa mängd, men desto större är rikedomen på

andra bergsprodukter. Hvilka ofantliga tillgångar landet i detta hänseende eger, kan lättast åskådliggöras genom en jämförelse med det öfriga Europa. *Tackjern* frambringar England 56% af hela Europas produktion, Frankrike, Ryssland och Tyskland 13% hvardera, Belgien 3,5%, Sverige och Preussen 3% hvardera. Af Europas *ståltillverkning* har England ensamt 38%, af *kopparafkastningen* 55%, (Ryssland 16%, Sverige och Norrige 12,4%, Österrike 9%), af *tennproduktionen* 95% o. s. v.

Sin största rikedom har dock landet i sina ofantliga *stenkolslager*, som förekomma i hela England och utgöra grundvillkoret för dess fabriksväsende. Årligen uppbrytes 44 millioner tons (1 ton = 0,41 Sv. läst). Äfven *salt* förekommer i betydlig mängd. Hela Storbritanniens bergsproduktion uppskattas för närvarande i penningvärde till 40 millioner Pund Sterling, hvaraf för stenkol 22, jern 12, o. s. v.

II. Industri och handel.

Främsta rummet i Englands kolossala fabriksindustri intaga *bomullsfabrikerna* med ett årligt produktionsvärde af 46 mill. Pd. St. Medelbarligen sysselsätta dessa fabriker 1 1/2 million människor. Af dessa fabriksalster utföras årligen för ett belopp af 26 mill. Pd. St. Dernäst följa i ordningen *yllefabrikerna* (tillverkning 27 mill.), *läder-* och *linnefabrikerna*. Att England äfven i *metallbearbetning* och *machintillverkning*

star främst ibland Europas stater är naturligt, då det just derigenom nått sin industriella öfvervigt. Emedan Frankrike är det land, som näst England hunnit längst i industriel utveckling, må några jemnförelsepunkter dem emellan här anföras. Englands hela varuförädling uppskattas till 1,400 millioner Rub. s:r, Frankrikes till 750 millioner; det förras industri förhåller sig sålunda till det sednares såsom 9 till 5, men folkmängden såsom 5 till 6.

Handelsflottan, som år 1800 bestod af 15,000 fartyg med 1,700,000 tons dräkt, uppgick år 1859, kolonierna inberäknade, till 37,751 fartyg med 5,609,000 tons dräkt och 288,000 mans besättning. Deri äro äfven ångfartygen inberäknade. Den enda stat, hvars handelsflotta för närvarande täflar med Englands, är Nordamerikas För-enta Stater, som år 1858 hade 5,049,807 tons. Sedan 1651 års navigationsakt år 1850 blifvit afskaffad, har de fremmande flaggornas andel i Englands sjöfart med hvarje år ökats, så att för närvarande 43% af alla inlupna fartyg äro utländska. Bland de särskilda handelsstäderna har Liverpool den största flottan, dernäst London.

Handelsomsättning. *Exporten* hade år 1801 ett värde af 26 mill., år 1860: 165 millioner Pd St. Bomulls-, ylle-, jern- och linnevaror ingåderi med största värdebeloppet. Handeln på Nordamerika var ännu i början af detta sekel större än på alla andra verldsdelar tillsammantagna, ehuru den numera nedgått i samma mån, som Amerikas egen industri stigit. Mera än en fjer-

dedel af rikets exportvaror afsättas i dess egna vidsträckta kolonier. Tyska statsförbundet och Amerikas Förenta Stater äro dernäst de vigtigaste afsättningsorter för Englands fabriksalster.

Importen uppgick år 1801 till 21 millioner, men år 1860 till 210 millioner. Den utgöres förnämligast af råämnen för fabrikerna, såsom bomull, ull, lin, samt kaffe, thé, trädvaror, viner m. m. Största importen sker ifrån Förenta Staterna, Frankrike och Ryssland.

2. Frankrike.

A) Landet.

Franska kejsaredömet's *areal* och *folkmängd* utgör:

	Qu.mil.	Innev.	På qu.m.
Besittningar i Europa	10,035.	36,746,000.	3,661.
Algier	7,107.	2,868,000.	403.
Öfriga besittningar i fremmande verldsdelar	8,000.	917,000.	—
Hela riket	25,142.	40,531,000.	—

Naturlig beskaffenhet. Likasom man i England kan urskilja en gradvis höjning af landet

från Ö. till W., så bildar äfven Frankrike ett terrassland, som höjer sig i motsatt rigtning från W. till Ö. Kustlandet ifrån Belgiens gräns ända till Pyreneerna är en slätt, endast afbruten af bergstrakten i Bretagne och vestra delen af Normandie. I nejden af Bourges och Limoges vidtager den terrassformiga höjningen mot Ö. och afslutas med Alperna, Jura, Vogeserna och Ardennerna. Slättlandet upptager 50% af arealen, terrasslandet 42%, det egentliga ofruktbara berglandet blott 8%. Insjöar förekomma sparsammare än i något annat land, med undantag af Pyreneiska halfön. Jordmånen är i allmänhet icke af de allra fruktbaraste, men det milda klimatet och landets ringa höjd öfver hafvet inverka förmånligt på vextligheten. Frankrike har icke mindre än 3,540 fanerogamväxter, under det Storbritannien har blott 1,517 och Tyskland 2,179. Ungefär två tredjedelar af arealen är uppodlad, sålunda att åkern utgör 36%, ängen 12%, skogen 14%, o. s. v. *)

Kommunikationer. Frankrikes kuststräcka har en längd af 427 geogr. mil, eller en mil på 23,4 quadratmils yta. De segelbara floderne uppgå till 1,203 mil, hvartill komma 636 mil kanaler. Jernvägarna hade år 1859 en längd af 1,209 mil.

Klimatet är ett af de förmånligaste i hela Europa. Medeltemperaturen för året är i Tou-

*) Härvid bör anmärkas, att såväl i Frankrike som i Tyskland skogarne, såsom rationellt odlade, inberäknas i uppgiften om den odlade jordens vidd, hvilket icke är fallet t. ex. i Sverige och Norrige.

lon $+ 16^{\circ}$, i Avignon $+ 14,6^{\circ}$, i Paris $+ 10,8^{\circ}$, i Dünkirchen $+ 10,3^{\circ}$.

Administrativ indelning. Före revolutionen bestod Frankrike af 34 landskaper, som både till storlek, folkmängd och inre administrativa förhållanden voro betydligt olika. År 1790 beslöts af nationalförsamlingen den indelning i 86 *departementer*, som ännu äger bestånd *) och för hvilken landets naturförhållanden hufvudsakligen lades till grund. Departementerna indelas i 363 arrondissementer, arrondissementerna i 2,847 kantoner och dessa sluteligen i 36,835 kommuner. Den gamla landskapsindelningen har dock ännu stor betydelse med afseende å olika folklynn, seder och näringsförhållanden.

B) Innevånare.

Frankrike är lyckligare lottadt än de flesta stater i Europa deruti, att den öfvervägande delen af dess befolkning är af samma stam. Blott 5,6% äro icke Fransoser, bosatta långsamt gränssorna (Tyskar i Elsass och Lothringen, Celter i Bretagne, Basker i Pyreneerna m. fl.). Ilvad folkmängdens fördelning beträffar, utvisa de skilda departementerna en ganska betydande olikhet sinsemellan. Störst (omkr. 4,000 på qu.m.) är den relativa befolkningen i de norra och nordvestra departementerna, minst (1200—1400) i den syd-

*) I sednaste tid hafva tre nya departementer blifvit bildade af de år 1860 af Sardinien afträdda provinserna Savoyen och Nizza.

östra bergstrakten. Ingen del af landet har dock under 1000 innevånare på quadratmiln och i sin helhet kan Frankrike räknas till de bäst befolkade länder i Europa.

Folkökningen har alltsedan år 1700 varit ganska svag (aldrig öfver 0,70%) och aftager år från år. Under åren 1846—1851 utgjorde den 0,21%, under 1851—1856 blott 0,11%, hvarföre den för närvarande kan anses vara i det närmaste stillastående. Tillväxten förekommer, likasom i England, nästan uteslutande i de större fabriksstäderna, dit innevånarne i massor sammanströmma; men deremot aftager befolkningen på landsbygden. Detta missförhållande har icke heller sin grund i utvandring, såsom fallet är i Irland, ty Fransmannen öfverger ogerna sitt land. Den årliga emigrationen uppskattas till emellan 5,000—10,000 menniskor, hvaraf större delen bosätter sig i Frankrikes egna kolonier. En allmän iakttagelse är, att folkökningen är störst i glest befolkade länder, mindre deremot i de tätt befolkade. Äfven i Frankrikes skilda delar står folkökningen i omvänt förhållande till folktätheten, ty den är starkast i sydöstra Frankrike, svag i det norra och nordvestra. I de sydvestra departementerna aftager folkmängden år från år.

Klasser och stånd. Till den jordbrukande klassen höra 60% af innevånarne, till den industriella 33%, till öfriga klasser 7%.

Den talrika privilegierade adeln, som räknade icke mindre än 365,000 familjer, upphäfdes år 1790. År 1804 inrättade Napoleon I en

förtjenstadel (hederslegionen) och efter restaurationen år 1814 återställdes den ärftliga aristokratien, men afskaffades på nytt genom Februarirevolutionen år 1848. För närvarande finnas inga af lagen erkända stånd; alla Fransoscr hafva lika rättigheter och skyldigheter.

Andlig kultur. I vissa grenar af den högre vetenskapliga bildningen har Frankrike länge intagit ett utmärkt rum; det äger verldens berömdaste vetenskapliga samfund, *l'institut de France*, fördeladt i fem akademier. Landets undervisningsanstalter förete för öfrigt en mängd olikheter i jemnförelse med de Tyska, och måste i allmänhet anses vara dem underlägsna. Fullständiga universiteter (med alla fakulteter) finnas i Frankrike icke, med undantag af det i Strassburg, som är bildadt efter Tyskt mönster. Hela riket är indeladt i 16 universitetsområden, i spetsen för hvilka står en rektor, som äger att vaka öfver alla undervisningsanstalterna inom sitt område. För den högre vetenskapliga bildningen finnas speciela fakulteter, men på olika orter och utan något samband sinsemellan. Sålunda har den katholska theologin 6 fakulteter, den protestantiska theologin 2, juridiken 9, medicin 3, naturvetenskaperna och de filosofiska vetenskaperna hvardera 16. Den sekundära undervisningen meddelas i 62 kejserliga *lyceer*, 286 *colleges* o. s. v. Universitetet i Paris är alldeles icke någon undervisningsanstalt, utan består af ett antal vetenskapsmän, hvilka bilda det s. k. universitetsrådet (*conseil supérieur*), som

har den allmänna uppsigten öfver undervisningen i riket och hvars stormästare är ministern för allmänna undervisningen.

Den egentliga *folkbildningen* är i hög grad försummad, visserligen bättre än i de flesta katholska, men sämre än i de protestantiska länderna. År 1849 åtnjöto blott 66% af barn inom skolåldern offentlig undervisning; af 1000 personer kunde i medeltal 405 hvarken läsa eller skriva.

Religion. Af hela rikets befolkning äro 93% katoliker. Reformerta ($1\frac{1}{2}$ million) och Evangeliskt-Lutherska (1 mill.) kyrkorna hafva dernäst de talrikaste anhängare. Med afseende å kyrkostyrelsen är det katholska Frankrike (kolonierna inberäknade) deladt i 25 erkebiskops- och 69 biskopsstift. Protestantismen har i sednare tid gjort framsteg på catholicismens bekostnad.

C) Statsförfattning och förvaltning.

Frankrikes nuvarande statsförfattning innehålles i Konstitutionen af den 14 Jan. 1852, hvilken på nytt stadfästades den 25 Dec. s. å., sedan den fordne presidenten Louis Napoleon den 2 Dec. blifvit förklarad för kejsare. Riket är till namnet en konstitutionell monarki, ehuru den enväldiga styrelseformen i många hänseenden är starkt öfvervägande. Kejsaren äger den verkställande makten; han till- och afsätter alla embetsmän och har ensam lagstiftningsinitiativet l.

rättigheten att föreslå alla lagar, som blott antagas eller förkastas af folkrepresentationen. De lagstiftande församlingarne äro: 1) *Senaten* af 80—150 medlemmar, utnämnda af kejsaren på lifstid — samt 2) *Lagstiftande korpsen*, bestående af 260 medlemmar, valda på 10 år medelst allmän omröstning sålunda, att på 35,000 valmän belöper sig en deputerad. Lagstiftande korpsen sammanträder tre månader hvarje år.

Administrationen är i motsats till den Engelska starkt centraliserad; regeringens verksamhet sträcker sig ifrån de största till de minsta angelägenheter. En naturlig följd deraf är, att kommunernas omsorg om sina inre angelägenheter är ganska ringa och på sin höjd består i verkställande af regeringens påbud. De högsta myndigheterna äro: 1) *Statsrådet*, hvars medlemmar utses af kejsaren och äga att förbereda vissa lagförslag samt döma öfver konflikter emellan de administrativa embetsmyndigheterna; 2) *Geheimerådet* af nio medlemmar — samt 3) *Ministerium*, bestående af 13 ministrar, af hvilka 9 stå i spetsen för hvar sin gren af förvaltningen. Hvarje departement styres af en *prefekt* med ett prefekturråd af 3—5 medlemmar; arrondissementerna förvaltas af en *underprefekt* och kommunerna af en *maire*. För meddelande af rad med afseende å skattefördelningen, upplysningar om ortens behof och dyl. stå vid nämnde embetsmäns sida församlingar (*conseil general, c. d'arrondissement, c. municipal*), som väljas af innevanarne på 9 år, men sålunda att årligen $\frac{1}{3}$ afgår emot ett lika stort

antal nyvalda. Förvaltningen har mycken likformighet, men inverkar förlamande på innevärnarnes fria sjelfverksamhet.

Lagskipningen hvilat på Napoleon I:s lagbok, *Code Napoleon*, och ombesörjes af: 1) *Fredsdomare* (i hvarje kanton), hvilka söka att förlika tvistande parter samt afdöma mindre betydande mal; 2) *Tribunaux de 1:e instance*, som bilda den första egentliga domstolsinstansen och finnas i hufvudorten för hvarje arrondissement; 3) *Cours d'appel*, 28 till antalet -- samt 4) *Cour de cassation*, högsta domstolen i Paris, som blott äger rätt att gilla eller upphäfva, men ej att förändra underrätternas domslut. Den kriminella domsrätten utöfvas af samma domstolar, som den civila, ehuru merändels under olika benämningar och på skilda afdelningar (*sections criminelles*). I hvarje departement finnas dessutom jurydomstolar för brottmål (*cours d'assises*), bestående af 12 jurymän samt några medlemmar från ofvannämnda domstolar. I de större handelsstäderna förekomma handelskamrar och handelstribunaler för kommersiella angelägenheter. Domarena äro oafsättliga; offentlighet och mundtlighet iakttages vid förhandlingarna. Frankrikes domstolsinrättning anses vara utmärkt genom mycken enkelhet och ändamålsenlighet.

Finanser. Inkomsterna beräknas för år 1862 till 1,974 millioner francs, hvaraf 24% direkta skatter. Utgifterna uppgå till 1,969 millioner. Räntorna å statsskulden, som utgör 9,529 millioner, medtaga 50% af utgifterna, krigshären 18%

o. s. v. Frankrikes finansiella ställning har år från år försämrats och statsskulden ständigt ökats, förnämligast genom de sednaste krigen och underhållet af en stor armée. Under sistförflutna tio år (1852—1861) har statsskulden tillväxt med 2,200 millioner francs.

Arméen utgjorde år 1861 på krigsfot 767,000 man. Reduccerad uppgår den dock i fredstid till blott 415,000 man, fördelade på 6 stora militärbefäl. Den rekryteras genom konskription. I krigisk tapperhet och duglighet har den Franska arméen mångfaldiga gånger visat sig vara den yppersta i världen.

Örlogsflottan bestod år 1860 af 531 skepp med 12,411 kanoner och omkring 100,000 mans besättning. I denna uppgift ingå dock en mängd fartyg, som för det närvarande ej äro i brukbart skick.

D) Näringsförhållanden. I. Urproduktion.

Jordbruket intager ibland Frankrikes näringar det främsta rummet, ty dess afkastning öfverstiger alla de öfriga näringarnes tillsammans. I goda år uppskattas värdet af jordbrukets samtliga alster till 4,500 millioner francs. Det Franska åkerbruket, som sysselsätter närmare tvåtredjedelar af befolkningen, är likväl icke synnerligen omsorgsfullt och står afgjordt efter både Englands och Belgiens. Orsakerna dertill anses vara dels jordegendomens stora sönderstyckning, dels ängsmarkens ringa vidd i förhållande till åkern. Bäst

odlade äro Normandie och trakterna omkring Loire och Paris. Produktionen är till och med i medelmåttiga år otillräcklig, så att landet i medeltal under 7 år af 10 är i behof af import från fremmande länder.

Näst spannmålsodlingen är *vinkulturen* den viktigaste grenen af det Franska jordbruket. Den lemnar en afkastning af 750 millioner fr. och idkas numera i hela landet, så när som på de 11 nordliga departementerna.

I *silkesodling* har Frankrike ingen medtäflare i Europa. Den förekommer i de 14 sydliga departementerna, synnerligen i Lyon och trakten deromkring. — *Hvitbetor* odlas i stor mängd för sockertillverkningen.

Boskapsskötseln är i hög grad försummad, hvilket åter menligt inverkar på åkerbruket. Största omsorgen egnas åt fårskötseln, i följd af den stora ullkonsumtionen vid fabrikerna.

Äfven *skogshushållningen* har varit vanvårdad, ehuru förhållandet numera något förbättrats. Skogarne förekomma i de östra delarna af landet samt på ön Corsika; de vestra och södra provinserna äro nästan alldeles skoglösa. Södra Frankrike utgör en af de förnämsta afsättningsorter för Sveriges och Finlands skogsprodukter.

Bergsbruk. Äfven Frankrike har sina förnämsta bergsprodukter i jern och stenkol. Det förra finnes i stor mängd öfver hela landet (i 64 departementer), men af så mjuk beskaffenhet att det ej kan användas till vapen och stål arbeten, hvarföre en årlig import är nödvändig.

Produktionen uppgår till omkring 300 millioner francs. — *Stenkolslager* förekomma i 51 departementer, men fylla icke heller landets behof af denna nödvändiga artikel. — *Guld* fås numera blott genom vaskning af flodsanden i Rhen, Rhone, Garonne och några mindre floder. Årliga produktionen stiger till 21 millioner. — Den malmrikaste delen af Frankrike är departementet *Isère*.

II. Industri och handel.

Frankrike intager, näst England, andra rummet ibland Europas stater i industriellt hänseende. Föرنämsta industrigrenen bilda *bomullsfabrikerna*, likasom fallet är i de flesta andra stater i följd af den stora konsumtionen. Tillverkningsvärdet för de olika fabriksalstren uppgifves såsom följer: bomullsväfnader och garn 520 mill., ylleväfnader 500 mill., sidenväfnader 520 mill., linneväfnader 384 mill. francs o. s. v. Hela den industriella varuförädlingen uppskattas till närmare 3,000 millioner francs. Införseln af fremmande fabriksalster utgör blott $\frac{1}{9}$ af utförseln till andra länder.

Handelsflottan bestod år 1859 af 15,000 fartyg med 1,102,000 engelska tons drägt. De förnämsta sjöstäderna äro Marseille och Håvre.

Handelsomsättning.

<i>Handelsomsättning.</i>			Hvaraf	
	År 1789.	År 1859.	Industri- alster.	Naturpro- dukter.
Export	300 mill.	1,639.	72 ^o / ₁₀₀ .	28 ^o / ₁₀₀ .
Import	253 "	2,354.	13 ^o / ₁₀₀ .	87 ^o / ₁₀₀ .

De förnämsta exportartiklarna äro siden,

bomulls- och ylleväfnader. De viktigaste importartiklarna råsilke, bomull, ull, metaller, råsocker m. m. Sin största handelsomsättning har Frankrike med England, Förenta Staterna, Belgien och Spanien.

3. Tyska Statsförbundet.

A) Landet.

Tyska Statsförbundet består af 35 särskilda stater, med en sammanlagd areal af 11,549 q. mil och en folkmängd af 44,375,000 innevånare, eller 3,842 på hvarje q. mil. I denna uppgift ingå Österrike och Preussen blott med sina Tyska länder, den förra staten med 3,590 q. mil och 13 mill. innevånare, den sednare med 3,389 q. m. och 13,5 mill. innevånare. Om de öfriga staternas storlek och folkmängd, se tabellen I.

Både med afseende å naturlig beskaffenhet och klimat kan Tyskland delas i tre regioner: 1) *Sydtyska Alplandet* emellan 45°—50° bredd (Tyrolen, Södra Bayern, delar af Österrike, Steyermark och Illyrien), med isfält i de högsta bergstrakterna, men i de djupare dalarna det mildaste klimat, der odling af vin och sydfrukter idkas. Medeltemperaturen för året är i denna region emellan + 9° och + 11°. 2) *Medlersta*

Tyskland, 50°—52° br. (Schlesien, Böhmen, Sachsiska staterna, norra Bayern, Hessen, Rhenprovinserna), utgör en af bergssträckor genomkorsad högslätt, emellan 700 och 1,600 fot öfver hafvet. Luftstrecket är i de lägre floddalarna mildt, i de högländtare trakterna kyligt. Medeltemperatur för året $+ 8^{\circ}$ — $+ 9^{\circ}$. 3) *Nordtyska låglandet*, en stor slätt med öfvervägande sandjord. Blott i dalarna invid de större floderna (t. ex. Elbe) är jorden bördig. Klimatet är fuktigt och hårdt, medeltemperaturen emellan $+ 6^{\circ}$ och $+ 8^{\circ}$. Oaktadt Tysklands stora utsträckning har dess klimat en synnerlig likformighet, hvilket är en naturlig följd deraf, att landet höjer sig ju längre söderut man kommer (Stralsund har en medeltemperatur af $+ 8,2^{\circ}$, Innspruck $+ 9^{\circ}$).

För de inre *kommunikationernas* underlåtande hafva kanaler blifvit anlagda, förnämligast inom Preussen och Bayern, ehuru på långt när icke i så stor mängd, som landets naturförhållanden och dess sextio segelbara floder skulle erfordra. En stor olägenhet är sjökustens ringa längd i förhållande till landets areal (230 mil, eller 1 mil på 50 qu.m.), hvartill kommer att densamma erbjuder ett ganska obetydligt antal användbara hamnar. Jernvägarne hafva för närvarande en längd af omkring 2,000 g. mil.

Den *administrativa indelningen* är i de skilda staterna ganska olika. För de flesta är dock indelningen i kretsar gemensam, ehuru i de större staterna derjemte förekommer en på historisk grund hvilande indelning i provinser (i Österrike

sedan år 1849 benämnda kronländer). Dessa sönderfalla i Preussen och några andra stater i „Regierungsbezirke“, af hvilka kretsarne äro underafdelningar.

B) Innevanare.

Af Tyska förbundets hela folkmängd tillhöra blott 34 millioner den *Germaniska* stammen; återstoden utgöres af: 1) *Slaver* i Mähren, Schlesien, Böhmen, Posen o. s. v., ungefär 8 millioner; 2) *Italienare* i Tyrolen och Illyrien; 3) *Fran-soser* i Preussiska Rhenprovinserna, samt 4) *Judar*, spridda i alla stater, till antalet något öfver 500,000. Den Germaniska befolkningen är dock öfvervägande i alla Tyska landskaper, med undantag af Mähren och öfre Schlesien (der Slaverne utgöra 64%), Böhmen (58%) och Posen (50%).

Folkökningen har öfverhufvud sedan år 1826 uppgått till 1% årligen, hvilket äfven under vanliga förhållanden utgör medeltalet för hela Europa; dock utvisa de sednaste åren någon minskning i följd af de stora utvandringarne till Amerika (i medeltal från Tyskland 200,000 personer om året). Starkast tillväxer folkmängden i norra Tyskland (1,46%), minst i det södra (0,90%). Af de särskilda staterna hafva Hamburg och Preussen den största tillvexten; i vissa delar af den Österrikiska monarkin är den i det närmaste stillastående.

Den *relativa befolkningen* är, efter olika na-

turförhållanden, ganska ojemnt fördelad på de skilda länderna. I allmänhet är den tätast i västra Tyskland, glesast i det södra. Sålunda ha Preussiska Rhenprovinserna öfver 6,000 innevånare på qu.milen, Storhertigdömet Hessen 5,500 o. s. v., under det Tyrolen har 1,600 och Salzburg blott 1,100 på qu.milen. Ett undantag gör dock konungariket Sachsen, som har den största relativa befolkning af alla stater i Europa (7,800 på qu.m.), näst Belgien (8,700) och de fria riksstäderna. Den minst befolkade stat i Tyskland är Mecklenburg-Strelitz med 2000 innev. på qu.milen.

Folkklasser. I de flesta Tyska stater göres skillnad emellan adel, borgare och bönder. Inom adeln förekommer likväl en högre klass, som består af de fordom suveräna, men sedan år 1815 *mediatiserade* (d. ä. i underdånighetsförhållande försatta) furstliga och grefliga ätterna. De åtnjuta inom vissa stater ännu betydande privilegier och äro till antalet 82 med besittningar till ett omfång af 485 qu.mil.

Beträffande *fördelningen efter yrke*, finner man den jordbrukande klassen äfven inom Tyskland hafva en betydande öfvervigt i förhållande till den industriella. I medeltal torde omkring 60% kunna räknas till den förra, 25% till den sednare.

Religion. De begge hufvudkyrkorna hålla hvarandra något så när jemnvigten, ty katholicismens anhängare utgöra 51%, Protestantismens 47% af befolkningen. Den förra är herrskande i södra Tyskland, den sednare i det nordliga.

Alla kristna trosbekännare hafva samma rättigheter.

Andlig bildning. I intet land förefinnes en så allmän och sann bildning hos den stora mängden af innevånare, som i Tyskland; men också har i intet land en större omsorg blifvit egnad åt den offentliga undervisningen. Främst bland de Tyska staterna stå i detta hänseende Würtemberg och Preussen. I det förra landet räknar man 1 skolbarn på 6 innevånare, i det sednare 1 på 6,8, under det Österrike, der folkbildningen är mest försummad, har blott 1 på 13. Den egentliga elementarundervisningen meddelas i elementarskolor, borgare- och midtelskolor; den högre undervisningen i lärdomsskolor, gymnasier och universiteter, hvilka sistnämnda för närvarande äro till antalet 23, med omkring 12,000 studerande. I vetenskapligt hänseende har Tyskland länge intagit det främsta rummet. Dess litteratur öfverträffar i grundlighet och rikhaltighet hvarje annat lands.

C) Statsförfattning och förvaltning.

Det nuvarande Tyska statsförbundet uppkom genom Wienerkongressen och fick sin stiftelseurkund i *förbundsakten* af den 8 Juni 1815, sedermera kompletterad genom *slutakten* af den 15 Maj 1820 och några mindre betydande tillägg. Förbundet utgöres af 35 sjelfständiga stater, hvilka äro sinsemellan förenade för gemensamt försvar och bevarande af hvarje stats

oafhængighet. För detta ändamål finnes en *förbundsdag i Frankfurt am Mayn*, bestående af sändebud, skickade af de skilda staternas regeringar. Förbundsdagen är permanent och delar sig i: a) *ett mindre förbundsrad*, bestående af 17 röster, af hvilka hvarje af de 11 större staterna äger att afgifva en, men alla de öfriga tillsammans blott 6; samt b) *plenum* af 69 röster, af hvilka Österrike och de fem konungarikena hafva hvardera 4, begge Hessen, Danmark och Nederländerna hvardera 3, Braunschweig, Nassau och Mecklenburg-Schwerin hvardera 2, samt hvarje af de öfriga en röst. I plenum afgöras blott vissa förut bestämda frågor, såsom om krig och fred, upptagande af ny förbundsmedlem o. s. v. Österrikes sändebud är ordförande i församlingen.

Hvarje stat äger att afsluta fördrag med fremmande makter, blott de ej äro rigtade emot förbundets eller enskilda förbundsmedlemmars säkerhet. Krig emellan skilda Tyska stater får ej äga rum; tvister dem emellan hänskjutas till förbundsdagen, som antingen söker bilägga desamma genom ett *utskott* eller hänvisar parterna till en s. k. *austrägal-instans*, hvartill några större staters appellations-domstolar användas. Dess dom, äfvensom förbundsdagens egen, kan i fall af behof med tvång genomföras. — Då denna författning allmänt anses vara hinderlig för utvecklingen af Tysklands krafter, så gjordes år 1848 försök att ombilda densamma, men år 1851 återställdes den gamla förbundsdagen.

Den inre *administrationen* och *lagskipningen* är i de skilda staterna så olika, att de här måste förbigås. De begge stormakterna Preussen och Österrike behandlas särskildt längre fram.

Förbundets gemensamma *finanser* utgöras af bidrag från de skilda staterna och äro i fredstid obetydliga. Under krigstid ökas dessa bidrag enligt vissa, på förhand bestämda grunder. Sammanräknar man åter alla de skilda staternas inkomster, befinnes summan utgöra omkring 556 millioner Preuss. Thlr. *) Preussen och Österrike ingå i denna summa äfven med sina icke-Tyska länder, emedan de ej kunna frånskiljas den öfriga monarkin. Statsskulderna uppgå sammanlagda till 2,650 mill. Thlr. (1 Thlr = 93 kopek s:r).

Arméen utgöres af truppkontingenter från de skilda staterna, ursprungligen bestämda till $1\frac{1}{6}$ % af folkmängden enligt 1819 års förbundsmatrikel. Förbundet hade då omkring 30 millioner innevånare, i följd hvaraf förbunds-arméen borde utgöra 350,000 man, fördelade i 11 arméekorpser. I sednare tid hafva dock dessa bestämningar blifvit vida öfverskridna, så att hela krigshären för år 1858 beräknades utgöra 562,000 man.

År 1848 gjordes äfven försök att tillvägbringa en *Örlogsflotta*, men år 1852 fattade för-

*) Ehuru i allmänhet hvarje stats finanser uppgifvits i dess eget mynt, måste dock för Tyska statsförbundet en reduktion till Preussiska Thaler verkställas, för att undvika de många olika myntsorterna.

bundsdagen beslut om dess försäljning, hvilken äfven sednare verkställdes.

D) Näringsförhållanden. I. Urproduktion.

Oaktadt *jordbruket* i vissa delar af Tyskland nått en ganska hög ståndpunkt, såsom t. ex. i Sachsen, Holstein, Mecklenburg, så är detta ingalunda fallet öfverallt. Orsaken härtill ligger i de hinder för den fria jordbesittningen och det fria arbetet, som bero på äldre feodalförhållanden inom åtskilliga, isynnerhet Sydtyska stater. I samma mån dessa gamla adeliga privilegier blifvit afskaffade eller inskränkta, har äfven jordbruket höjt sig. Af Tyska förbundets areal beräknas 45% utgöra åker, 29% skog. I Österrike och Bayern äro 90%, i Preussen 76% odlade, skogsmarken deri inberäknad.

Spannmålsafkastningen uppgår till omkring 165 mill. Sv. t:nor. De sädesrikaste trakterna äro Böhmen, Holstein, Mecklenburg-Schwerin och Schlesien. Tullföreningen (se längre fram) i sin helhet frambringar säd utöfver konsumtionen, men många skilda stater, såsom Österrike, Bayern, Sachsen och Hannover äro i behof af fremmande tillförsel. — *Vinodlingen* har en stor vikt, isynnerhet i vestra Tyskland.

Boskapsskötseln är öfverhufvudtaget ganska omsorgsfull, ehuru boskapsdjurens antal måhända är för ringa.

Tyskland är den rationella *skogshushållningens* hemland och intager ännu främsta rummet

i detta hänseende. Oaktadt blott få af dess stater hafva en tredjedel af sin yta skogbeväxt (Nassau, Baden, Österrike), de flesta mindre, kan dock landet exportera icke obetydligt skogsprodukter utöfver sitt eget behof. Norra Tyskland är i allmänhet fattigare på skog än det södra.

Bergsbruket utgör en af landets förnämsta inkomstkällor, ehuru den stora förbrukningen erfordrar en betydlig årlig import. Största produktionen har Österrike, Preussen och Sachsen. Stenkol, jern, silfver och zink lemna den betydligaste afkastningen.

II. Industri och handel.

Fabriksväsendet har isynnerhet under sedan årtionden utvecklats sig till en så betydande höjd, att Tyskland redan i flera fabriks-grenar kan mäta sig med England och Frankrike. Till produktionsvärdet stå bomulls-, linne-, ylle-, jern- och stålfabrikerna främst. Värdet af samtliga industrialster beräknas uppgå till omkring 1000 millioner Thaler.

Handel. Preussiska regeringen har förtjensten af att hafva genomfört den s. k. *Zollverein* inom Tyskland. Dess ändamål är att genom upphäfvande af alla tullgränser emellan de särskilda stater, som deri ingått, samt genom ett *gemensamt* tullsystem emot främmande länder befordra handeln och industrin inom föreningen. Oaktadt det första förslaget gjordes redan år

1828, hafva de Tyska regeringarne först efter många betänkligheter ingått i denna förening, hvars inflytande på handeln och industrin visat sig vara i hög grad välgörande. Till Zollverein höra numera alla stater inom Tyska förbundet, med undantag af Österrike, Liechtenstein, de båda Mecklenburg, Hamburg, Lübeck och Bremen, hvilka tre sistnämnda bilda en slags frihamn för det öfriga Tyskland. Tullinkomsterne inom Zollverein stego år 1858 till 36 mill. Thaler och fördelades på de skilda staterna proportionsvis efter folkmängden.

Då Tyskland icke bildar något helt handelsgebit, kan äfven dess varuomsättning blott approximativt beräknas. *Zollvereins export* utgjorde år 1857: 353 mill. Thaler, hvaraf 25% naturprodukter samt 75% industrialster och råämnen. *Importen* steg för samma tid till 354 mill. Thlr, hvaraf 36% natur- och landtbruksprodukter samt 64% industrialster och råämnen. (Om Österrikes in- och utförsel, se längre fram).

Handelsflottorna hos alla de nordtyska sjöstaterna hade år 1858 en sammanräknad dräkt af 2,107,676 tons. Österrikes handelsflotta hade år 1859 (inberäknade de icke-Tyska länderna) en dräkt af 430,000 tons. Näst England och Förenta Staterna intager Tyskland tredje rummet, med afseende å sin stora handelsmarin.

4. Preussen.

A) Landet.

Den Preussiska monarkin omfattar en *areal* af 5,103 g. qu.mil, med (1858) 17,739,000 innevånare, eller 3,476 på qu.milen. Till Tyska statsförbundet höra dock blott 3,389 qu.m. med 13,578,000 inv. Folktätheten är störst i Rhenprovinsen, som har öfver 6,000 inv. på quadratmilen; Schlesien, Sachsen och Westphalen ha något öfver 4,000, men de glest befolkade icke-Tyska provinserna samt Pommern i medeltal blott 2,500. Äfven *jordmånen* är ganska olikartad. Det egentliga hufvudlandet Brandenburg och Pommern bestå af mager sandjord; Preussen, Posen och Schlesien äro af naturen vida bättre lottade. Rhenprovinsen och Magdeburgerslätten, på högra stranden af Elbe, äro ibland Tysklands rikaste och bäst odlade landskaper.

Såsom redan nämndes utgör den odlade jorden 76% af hela arealen. Nära hälften (44%) upptages af åker, en femtedel (21%) af skogar. Preussen består till större delen af slättmark och utgör en vestlig fortsättning af det stora ost-europeiska låglandet. Berglandet uppgår till blott 11% af arealen och förekommer i rikets sydligaste delar samt i Westphalen och Rhenprovinsen. I följd af landets jemna beskaffenhet äro dess floder segelbara under nästan hela sitt lopp och erbjuda kommunikationslinier af 766 mils

längd, hvartill komma 94 mil kanaler. Fördelade på arealen, belöper sig 1 mil på 6,6 mils yta, under det t. ex. i Frankrike förhållandet är 1: 7,9 och i England 1: 9,6. Sjökusten har en längd af blott 115 mil. Jernvägarne hade år 1860 en utsträckning af 680 mil.

Klimatet är i de norra och östra delarna af riket hårdare och fuktigare än i det öfriga Tyskland, i Rhentrakterna deremot mildt och angenämt. Den årliga medeltemperaturen är i Danzig och Königsberg $+ 6,5^{\circ}$, i Berlin $+ 8,9^{\circ}$, i Koblenz och Düsseldorf $+ 10,6^{\circ}$.

I *administrativt hänseende* är riket indeladt i 8 provinser, 25 „Regierungsbezirke“ och 327 kretsar, hvartill komma de begge furstendömena Hohenzollern, hvilka år 1849 genom fördrag förändrades med den Preussiska monarkin.

B) Innevånare.

Till den Tyska nationaliteten räknas 86% af Preussens innevånare; de återstående 14% bestå till större delen af Slaver i Posen, Schlesien och egentliga Preussen. I mindre antal förekomma dessutom Litthauer, Judar och Fransoser.

Stånden, så vidt de af lagarna erkännas, äro tre: adel, borgare och bönder. Bondeståndet utgör minst tre fjerdedelar af folkmängden och äger två tredjedelar af jorden.

Den jordbrukande delen af innevånarne utgör 61%, den industriella 25%. Innevånare i städerna 29%, på landet 71%.

Andlig bildning. Preussens bildningsanstalter stå på en hög ståndpunkt och öfverträffas, åtminstone i formellt hänseende, af intet annat lands. Universiteterna äro till antalet 7 och besökas af något öfver 5,000 studenter. Universitetet i Berlin har ensamt öfver 2,000 studenter och utgör medelpunkten för hela Tysklands vetenskapliga lif.

Religion. Katholicismen bekännes af 38% (i Rhenprovinsen, Westphalen, Schlesien och Posen), Protestantismen af 62% af folkmängden.

Folkökningen har inom Preussiska monarkin öfverhufvudtaget varit starkare än i de flesta andra länder. Störst (2%) var tillväxten under decennierna närmast efter det stora frihetskriget mot Napoleon. Sedermera har den minskats och uppgår för närvarande till något öfver 1%. Äfven här gäller den allmänna lag, att i glest befolkade trakter tillvuxten är starkare än i tätt befolkade, ty i de icke-Tyska provinserne har den i sednare tid stigit ända till 1,74%, i de östra Tyska provinserna till 1,72%, men i Rhenprovinsen till blott 0,97%.

C) Statsförfattning och förvaltning.

Preussen är en inskränkt monarki, hvars gällande författning är daterad den 31 Januari 1850, ehuru genom sednare tillägg i vissa afseenden modifierad. Konungen delar lagstiftande makten med tvänne kamrar: *Herrarnes hus* och *de*

deputerades hus. Den första kammarens sammansättning förändrades genom en lag af år 1854, enligt hvilken den utgöres af 230 medlemmar, nemligen: 1) Prinsarne af det Kungliga huset; 2) medlemmar som utses af Konungen med ärftlig rättighet — samt 3) medlemmar som kallas blott för sin lifstid. I sistnämnda hänseende äga åtskilliga adliga familjer, jordegendomsinnehafvare och större städer, äfvensom universiteterna rättighet att för konungen presentera kandidater.

De deputerades hus består af 350 medlemmar, valda genom elektoror på tre år i sender. Kamrarne sammanträda i November hvarje år eller oftare. För en lags giltighet är såväl begge kamrarnes som konungens bifall erforderligt. Konungens högsta rådgifvande myndighet är *Statsrådet*. Verkställande makten utöfvar han genom 10 ministrar.

Förvaltningen af provinserna handhafves af Öfverpresidenter, under hvilka åter presidenter med ett provincial- eller regeringskollegium ombesörja administrationen inom „Regierungs-Bezirk“. Kretsarne förvaltas af Landtråd.

Lagskipningen har tre instanser: 1) *Stads- och Kretsdomstolar*; 2) *Appellationsdomstolar*, under olika benämningar i olika provinser; — samt 3) *Geheime-Öfvertribunalet* i Berlin. Ett undantag gör dock vstra delen af Rhenprovinsen, som alltsedan det Fransyska herraväldet under Napoleon I bibehållit sin egen lag (*Code-Napoleon*) och äfven i öfrigt företer åtskilliga afvikelser i

sin domstolsförfattning. Både förvaltningen och lagskipningen äro regelbundna, ehuru man klaggar öfver för mycken mekanism samt formernas öfvervigt öfver andan.

Finanser. Statsinkomsterna för år 1861 beräknades till 135 millioner, utgifterna till 139 millioner Thaler. *Statsskulden* uppgick till 265 millioner Thlr.

Arméens styrka utgör i fredstid 200,000, i krigstid 609,000 man. Hvarje Preussare är ifrån 20—39 åldersåret förpligtad till krigstjenst. Genom sitt ordnade, ehuru för innevånarne tryckande militärväsende intager Preussen ett rum ibland Europas stormakter.

Örlogsflottan är obetydlig, ehuru regeringen under sednaste årtionde gjort ansträngningar för att äfven organisera sjöförsvaret på en bättre fot. Alla större och mindre ång- och segelfartyg sammanräknade voro år 1861 till antalet 74 med 321 kanoner.

D) Näringsförhållanden. I. Urproduktion.

De icke-Tyska delarne af monarkin äro öfverhufvud bättre odlade än de Tyska, men äfven i sin helhet kan Preussen räknas till Europas bäst odlade länder, ehuru jordmånen i vissa trakter är mindre gynnsam. Spannmålsafkastningen stiger till 67 mill. Sv. tunnor, potatis-skörden till 105 mill. t:nor.

Boskapsskötseln är högt uppdrifven och motsvarar fullt landets behof. Äfven *skogshushållningen* är omsorgsfull.

Bergshandteringen lemnar ett icke obetydligt bidrag till landets välstånd. Hela produktionens värde var år 1858: 36 millioner Thlr, till största delen stenkol och jern från Westphalen, Rhenprovinsen och Schlesien. Oaktadt den ansevärdiga jernproduktionen motsvarar densamma dock icke landets årligen stigande behof. Zink frambringar Preussen ända till 66% af hela Europas afkastning.

II. Industri och handel.

Fabriksindustrin har under de sednaste 20 åren utvecklat sig så starkt, att Preussen numera öfverträffar alla de öfriga Tyska staterna tillsammans. I främsta rummet gäller detta tillverkningen af ylle- och bomullsväfnader samt jernarbeten. Äfven hvitbetssockerfabrikationen intager numera ett viktigt rum ibland Preussens näringskällor. Största fabriksverksamheten är koncentrerad i Rhenprovinsen (städerna Elberfeld, Barmen, Crefeld), Berlin och Schlesien. I förstnämnda provins är äfven silkeskulturen af stor betydelse. För befordrande af handtverkerierna har Preussen tidigare än de flesta andra stater (1810) infört *näringsfrihet*, ehuru den i sednare tid åter i vissa hänseenden blifvit inskränkt.

Handelsflottan bestod år 1860 af 1,044 fartyg med 162,000 lästers dräkt (334,000 Eng.

Tons). Deri äro kustfartygen icke inberäknade. Af alla de skepp, som besökt Preussens hamnar under detta år, buro 60% Preussisk flagga. De förnämsta exportvaror äro spannmål, ull, bomulls- och linneväfnader. De viktigaste importvarorna äro guld, kolonialvaror, bomull m. m. Värdet af Preussens ut- och införsel kan icke med noggrannhet bestämmas, emedan den ingår i Zollvereins; dock torde hvardera approximativt kunna uppskattas till något öfver 100 millioner Thaler.

5. Österrike.

A) Landet.

Den Österrikiska monarkin omfattar, efter förlusten af Lombardiet, en *areal* af 11,751 geogr. quadratmil, med en folkmängd af 35,300,000 människor, eller 3,000 på hvarje quadratmil. De landskaper, som tillhöra det Tyska statsförbundet, utgöra blott 3,590 qu.m. med 13 mill. invånare.

Likasom de skilda provinserna i naturligt och socialt hänseende förete de största olikheter sinsemellan, så är äfven folkmängden i hög grad ojemnt fördelad. Tätast befolkade äro prov. Venedig (5,300), Böhmen (5,000), Mähren och egent

liga Österrike; glesast deremot Dalmatien, Militärgränsen, Tyrolen (1,600) och Salzburg (1,127).

Österrike är en af de bergigaste stater i Europa, ty inemot $\frac{3}{4}$ af dess yta utgör bergland. Stora och fruktbara slätter förekomma dock äfven, såsom i prov. Venedig, Ungern, Böhmen och Donaudalen. Öfverhufvud är Österrike af naturen synnerligen rikt lottadt, ehuru felaktig lagstiftning och tryckande sociala förhållanden gjort, att alla dess naturliga tillgångar ännu icke äro begagnade. Blott 14% af arealen är oproduktivt land; åkern utgör 32,5%, ängen 12,5%, skogarna 26%.

Kommunikationerna försvåras genom landets bergiga natur och anses vara för behofvet otillräckliga. Jernvägarne hade år 1859 en längd af 660 mil. Sjökusten utgör blott 252 mil.

Klimatet är i hög grad beroende af landets vexlande höjdförhållanden, men likväl i allmänhet ganska gynnsamt. Medeltemperaturen för året är i Ragusa + 14,7°, i Venedig + 13,1°, i Klagenfurt och Innspruck + 9,4°, i Wien + 10°, i Prag + 9,4°, i Eger + 7,3°.

Administrativ indelning. Sedan år 1851 är en likformig förvaltning och indelning införd i hela riket, som numera sönderfaller i 20 kronländer. Dessa delas åter i 131 kretsar, hvilka i Venedig, Ungern, Kroatien och Slavonien benämnas komitater.

B) Innevånare.

Kejsaredömet Österrike är ett aggregat af de mest olikartade nationaliteter, af hvilka ingen kan anses äga en absolut öfvervigt. Talrikast är den Slaviska stammen, ehuru densamma åter inom sig är söndrad och alltför underlägsen i bildning, för att beherrska de öfriga. Befolkningen kan naturligast underafdelas i följande grupper:

1) *Tyskar* af olika stammar, inalles 7,889,000.

2) *Slaver*, 15,027,000, sönderfalla i: a) *Nordslaver* (Czecher i Böhmen, Polackar, Ruthener) samt b) *Sydslaver* (Slovenar, Kroater, Serber m. fl.).

3) *Romaner*, 5,632,000, hvaraf *Westromanerne* l. Italienarne utgöra större delen. *Ostromanerne* äro bosatte i Siebenbürgen, Ungern, Bukowina o. s. v. Till denna grupp höra äfven ett mindre antal Nygreker och Albanesare.

4) *Asiatiska stammar* m. m., 6,164,000, af hvilka Magyarerne utgöra närmare 5 mill.; återstoden Armenier, Zigenare och Judar.

Folkökningen utgjorde åren 1834—52 i medeltal 0,99% årligen. Den är starkast i Triest (2,27%) och Bukowina, dernäst i Böhmen och Dalmatien, svagast i Salzburg (0,32%), Tyrolen, Kärnthen och Krain.

Den jordbrukande befolkningen utgör 65%, den industriella 23%, öfriga klasser 12%. — Städernas folkmängd är 32% af hela landets.

ser. Förvaltningen är starkt centraliserad. Kommunalstyrelser, valda af folket, utlofvades redan år 1851, men äro ännu icke organiserade.

Domstolarne och deras områden motsvara den administrativa indelningen. Sålunda finnes *Einzelngerichte* och *Kollegialgerichte* i hvarje krets, *Oberlandesgerichte* i hvarje kronland. Högsta domstol är *Oberster Gerichtshof* i Wien.

Finanserna hafva under en lång tid varit i den största oordning, så att årligen betydande lån äro nödvändiga, för att betäcka till och med de vanliga utgifterna. Hufvudorsaken till den finansiella oredan är den stora krigshären, som vida öfverstiger landets krafter. *Inkomsterna* uppgingo år 1859 till 260 millioner floriner (1 Florin l. Gulden = 65 kop. s:r), *utgifterna* till 517 mill. Anmärkas bör dock att utgifterna för detta år abnormt ökades genom Italienska kriget. För året 1860 stego inkomsterna till 301 mill., utgifterna till 366 mill. fl., hvaraf militären medtager 134 mill., räntorna å statsskulden 101 millioner. *Statsskulden* utgjorde år 1861: 2,390 millioner floriner.

Arméen, numera betydligt reducerad, uppgår på fredsfot till 248,000, på krigsfot till 587,000 man.

Örlogsflottan är af föga betydenhet och består af 137 fartyg med 895 kanoner.

D) Näringsförhållanden. I. Urproduktion.

Jordbruket står icke så högt, som de gynn-samma naturförhållandena i många delar af ri-

ket kunde medgifva. Minst framskridna äro i detta hänseende de egentliga alpländerna Tyrolen, Salzburg och Dalmatien. Högst utveckladt är deremot åkerbruket i Mähren, Böhmen, Venedig, en del af Ungern och Österrike. Bruttoafkastningen för hela riket uppskattas till 1,100 millioner fl., hvaraf en tredjedel i medeltal kan antagas såsom ren vinst.

Till kvantiteten produceras mest hafra, der näst råg, korn och hvete. På de Tyska länderna belöper sig $\frac{1}{3}$, på de icke Tyska $\frac{2}{3}$ af hela spannmålsskörden. *Vinodlingen* är af stor vikt och lemnar en afkastning af 41 mill. åmar, hvaraf Ungern ensamt har närmare hälften. En ny tid för landets odling inträdde med år 1849 (i Ungern och Siebenbürgen 1853), då det af adeln beroende bondeståndet förvandlades till fria jordägare.

Boskapsskötseln är i några trakter ganska utvecklad, i andra åter står densamma på en synnerligen låg ståndpunkt.

Bergshandtering. Österrike är i allmänhet ganska rikt på bergsprodukter; vissa provinser, såsom Böhmen, norra Ungern, Steiermark och Kärnthen, äro i detta hänseende ibland Europas lyckligast lottade länder. En föråldrad lagstiftning har dock äfven här verkat hinderligt, tills densamma år 1854 upphäfdes. Silfver och guld förekommer i Böhmen, Ungern, Siebenbürgen; koppar hufvudsakligen i Ungern. Den viktigaste bergsprodukten *jernet* finnes i alla landskaper, med undantag af kustländerna vid Adriatiska haf-

vet. Österrikes jernindustri har allvarsamt hotats af den år från år tilltagande skogsbristen, ehuru de i sednare tid upptäckta lagren af stenkol och brunkol åtminstone till någon del torde kunna upprätthålla densamma. Produktionen af tack- och gjutjern uppskattades år 1855 till 19 mill. floriner, hvaraf en tredjedel från Steyermark, hvars jern i godhet täflar med det Svenska. Salt förekommer i stor ymnighet, isynnerhet i Karpatherna. De största saltbergverken äro de i Wieliczka och Bochnia, nära Krakau.

II. Industri och Handel.

Så mycket än rikets industri i sednaste tid utvecklats sig, så visar dock en blick på förhållandet emellan export och import, att landet ännu i ovanligt hög grad är beroende af fremmande länders industri. De hastigaste framstegen hafva skett i bomullsindustrin (produktionsvärde 60 mill. fl.), linne- och läderfabrikationen. Böhmen är sedan gammalt känt för sina utmärkta glasarbeten. Hela den industriella produktionen anses uppgå till 1000 millioner floriner, hvaraf ungefär hälften belöper sig på de Tyska staterna.

Handel 1860. Exporten beräknades till 312 mill., förnämligast metaller och metallarbeten, glas, ylleveror, läder, boskap, m. m. Importen, 237 mill., utgjordes till större delen af kaffe, socker, bomull, m. m.

Handelsflottan bestod år 1860 af 9,700 far-

tyg med en dräkt af 430,000 Eng. Tons och en besättning af 34,000 man.

6. Ryssland.

A) Landet.

Ryska rikets *areal* och *folkmängd* utgör enligt sednaste beräkningar:

	Geogr. qu.mil.	Innevånare år 1856.	Innev. på qu.m.
Europeiska Ryssland	88,071.	57,602,000.	654.
Konungariket Polen	2,320.	4,696,000.	2,024.
Storfurstendömet Finland	6,844.	1,723,000.	251.
I. Besittningar i Europa . . .	97,235.	64,021,000.	658.
II. Besittningar i Asien	270,540.	7,300,000.	26.
III. Besittningar i Amerika . .	24,298.	10,000.	0,4.
Hela riket	392,074.	71,331,000.	181.

Det Europeiska Ryssland bildar en så fullkomlig slätt, att blott 6,5% är bergland. Till sin naturliga beskaffenhet kan det lämpligast sön-

derdelas i tre regioner: 1) *den nordliga*, norr om 60°, till största delen bestående af ofantliga skogar, kärr och tundror. 2) *Den medlersta*, emellan 60°—50° n. br., med en synnerligen fruktbar jordmån. Odlingen är dock i många hänseenden bristfällig, i följd af landets glesa befolkning och dess dåliga kommunikationer. 3) *Den sydliga* l. steppregionen, söder om 50°, till större delen ödslig och ofruktbar. Undantag bilda dock vissa delar af kustlandet vid Svarta hafvet samt halfön Krim, som kunna räknas till de fruktbaraste länder i Europa. Vestra Ryssland består till en del af kärr och skogar, hvar emot det egentliga konungariket Polen är ett bördigt slättland. Af hela arealen beräknas 36,5% utgöra skog, 18,7% åker, 12% ängar och betesmarker o. s. v. Folktätheten företer så stora olikheter, att då gouvernementet Arkangel, med 16,000 qu.mils areal, har blott 17 menniskor på quadratmilen, hafva deremot de folkrika gouvernementerna i medlersta Ryssland (Moskwa, Kursk, Tula) emellan 2,000 och 2,600. Kuststräckan har en längd af 1,382 mil, eller 1 mil på 70 qu.mils areal. De segelbara floderna uppgå till 3,500 mil, hvartill komma 830 mil kanaler. In- tet land i Europa har så vidsträckta inre vattenkommunikationer som Ryssland.

Klimatet är naturligtvis i hög grad omvexlande i ett land med den ofantliga utsträckning som Ryssland. I allmänhet är det strängare, än i andra länder i Europa under samma breddgrader. Medeltemperaturen för året är i Novaja

Semlja — 10°, i S:t Petersburg + 3,58°, i Moskwa + 3,25°, i Sevastopol + 11,7°.

I *administrativt* hänseende delas Europeiska Ryssland i 49, Polen i 5 gouvernementer; det Asia-tiska Ryssland i 5 gouvernementer och 5 provin-ser. Gouvernementerna underafdelas i 510 kretsar.

B) Innevånare.

Ryska riket bebos af icke mindre än 112 folkslag med 40 skilda språk. Den öfvervägande delen af befolkningen tillhör den *Slaviska stam-men*, som åter sönderfaller i tvenne skilda grenar: *Ryssar* (47 millioner, med en mängd under-afdelningar) och *Polackar* (omkr. 7 millioner). De *Finska folkstammarna* torde inalles utgöra 3,500,000, hvaraf Ehster 633,000, Mordviner 500,000, Tschuvascher 420,000 o. s. v. Tata-erna uppgå till omkring 2 mill., Georgier och Armenier 2 mill., Judar 1,5 mill., Tyskar 600,000. Judarne utgöra i Ryssland 2,71%, men i Polen icke mindre än 11,63% af hela folkmängden.

Folkökningen steg år 1856 till 0,88% för hela riket, nemligen 0,85% i Europeiska Ryss-land, 1,37% i Siberien och 1,04% i Kaukasien. Den är starkast i de glest befolkade östliga och nordliga gouvernementerna, svagast i de vest-liga. Innevånarna i städerna utgöra 9% af hela folkmängden, men deras antal tillväxer ganska hastigt genom inflyttning från landsbygden.

Antalet *lifegna*, hvilkas frihet genom Ma-nifestet af den 3 Mars 1861 blifvit proklamerad,

uppskattas till 23 millioner, eller 30% af befolkningen. De förekomma i största mängd i gouv-
vernementerna Kiew, Wolhynien och Podolien.

Religion och andlig bildning. Till den Grekiska kyrkan bekänna sig 49 millioner, till Catholicismen 6,5 mill., till Lutherska kyrkan 2 mill. Antalet präster är synnerligen stort, nemligen 1 på 219 innevånare. I detta hänseende öfverträffas Ryssland blott af Spanien och Italien. — Universiteterna äro 6 med 4,700 studenter. Antalet skolor uppgafs år 1856 till 8,227 med 450,000 elever, d. ä. 1 på 143 innevånare, under det Österrike har 1 på 13, Frankrike 1 på 11, Storbritannien 1 på 9, Preussen 1 på 6,8.

C) Statsförfattning och förvaltning.

Regeringsformen är oinskränkt monarkisk; Kejsaren äger både den lagstiftande och verkställande makten samt är derjemte kyrkans öfverhufvud. De högsta myndigheterna närmast kejsaren äro: 1) *rikskonseljen* af 35—60 medlemmar, fördelade i 6 departementer. 2) *Dirigerande senaten*, bestående af högst 120 medlemmar, delade i 11 departementer, af hvilka 6 i S:t Petersburg, 3 i Moskwa och 2 i Warschau. Den äger att vaka öfver rättvisans skipande och är rikets högsta domstol; utan dess hörande kan ingen ny lag stiftas äfvensom alla lagar genom densamma offentliggöras. 3) *Heliga synoden*, hvilken har högsta inseendet öfver de kyrkliga angelägenheterna. Förvaltningen ombesörjes af

13 ministrar, under hvilka subordnera 11 generalguvernörer samt militär- och civilguvernörer.

Finanser. *Statsinkomsterna* stego för år 1860 till 290 millioner Rubel silfver, hvaraf brännvinsmonopolet inbragte 42%. *Statsutgifterna* uppgingo till 305 millioner Rub. s:r, hvaraf 101 mill. eller 34% till krigshärens underhåll. *Statsskulden*, oberäknadt 644 mill. pappersmynt, utgör 977 millioner; de årliga räntorna å densamma 58 mill. Rub. s:r.

Arméen, som före sednaste krig tidtals uppgick till närmare en million, har i sednare tid undergått betydande reduktioner. Den reguliera krigsmakten, oberäknadt kosacker m. m., stiger för närvarande till 577,000 man.

Örlogsflottan bestod år 1860 af inalles 313 fartyg med 3,851 kanoner, hvaraf dock en del icke äro i tjenstbart skick.

D) Näringsförhållanden. I. Urproduktion.

Ehuru *åkerbruket* är Rysslands hufvudnäring, står detsamma dock ännu, i jemnförelse med andra länder, på en ganska outvecklad ståndpunkt. Den i förhållande till arealen ringa befolkningen gör likväl, att ett betydligt öfverskott utöfver eget behof förefinnes för export till andra länder. Den årliga produktionen stiger till 317 millioner Sv. tunnor. Värdet af spannmålsexporten var år 1856: 56 millioner Rub. s:r, hvaraf ungefär två tredjedelar exporterades från Svarta-

hafshamnarna (Odessa), en tredjedel från hamnarna vid Östersjön (Riga).

Vinskörden lemnar 2 mill. åmar, hufvudsakligen från Kaukasien och Krim.

Bergsbruk. Rikedomerna på bergsprodukter är ganska stor; isynnerhet förekomma ädla metaller i större mängd, än i någon annan stat i Europa. De indräktigaste bergverken finnas i Ural samt södra Sibirien (gouvernementerna Perm, Orenburg, Tomsk, Jeniseisk, Irkutsk). Guldkastningen har i sednare tid aftagit, men uppgick dock ännu år 1857 till ett värde af 22 mill. Rub. s:r. Silfver, koppar och jern förekomma i betydlig mängd. Äfven stenkolslager finnas, isynnerhet i trakterna omkring fl. Donez, men äro ännu föga begagnade, hvarföre en betydlig quantitet årligen införes ifrån England.

Boskapsskötseln är i allmänhet föga omsorgsfull, ehuru Ryssland äger flera goda kreatursracer.

II. Industri och Handel.

Rysslands fabriksindustri har under sednaste tider höjt sig så, att landet redan producerar $\frac{4}{5}$ af sitt behof af fabriksalster. Egenomligt är det förhållande, att största delen fabriksarbetare utgöres af landtbefolkningen, som blott under sommarmånaderna sysselsätter sig med landthruk, men under den öfriga delen af året med fabriksarbete. Någon skarp skilnad emellan fabriks- och åkerbruksidkande befolkning förekommer derföre icke i Ryssland, såsom

t. ex. i England och Frankrike. En stor del fabriker finnas på landet. Största fabriksverksamheten är koncentrerad i gouvernementerna Moskwa, Wladimir och N. Nowgorod. Bomullsspinneriernas produktionsvärde var år 1858: 69 mill., yllefabrikernas 45 mill., linne- och hampfabrikernas 59 mill., läderfabrikernas 10 mill. Rub. s:r.

Handel år 1859. *Exporten* uppgick till 165 mill. Rub., hvaraf omkring 74% landtbruksprodukter, såsom spannmål, lin, talg, trädvaror m. m. *Importen* utgjorde 159 mill. Rub. s:r. Sjöhandeln är i Svarta hafvet öfvervägande aktiv, i Östersjön deremot passiv d. v. s. att densamma idkas af fremmande nationers fartyg. *Handelsflottan* bestod år 1858 af 1,446 fartyg med en dräkt af 172,000 Tons. I detta hänseende är Ryssland så underlägset, att detsamma ibland Europas stater intager det trettonde rummet.

7. Sverige och Norrige.

A) Landet.

Arealen och folkmängden utgjorde år 1858:

	Geogr. qu.mil.	Innev.	På qu.m.
Sverige	8,031.	3,734,000.	464.
Norrige	5,799.	1,490,000.	247.
Summa	13,830.	5,224,000.	377.

Sverige bildar en bergsplatå, som småningom sluttar åt de omgifvande hafven. Den sönderdelas dock i ett nordligt och ett sydligt högland genom det omkring sjöarna Mälaren, Wetteren och Wenern befintliga lågland, der i urtiden hafvet anses hafva gått fram. Äfven långsamt kusterna förekomma ömsom bredare, ömsom smälare lågländer. De betydligaste slätter äro Skåne, Östergöthland, en del af Westergöthland och Upland. Af Sveriges hela yta beräknas 1,100 qu.-mil bestå af sjöar, floder och kärr, 3,800 qu.m. af berg och hedar, eller tillsammans 61% icke odlingsbar mark. Åkern utgör 3,6%, ängen 4,7%, hela den odlade jorden således blott 8,3% af arealen. Detta skenbara missförhållande jemnas dock, om man afräknar de ödsliga och vidsträckta nordliga delarna af riket. I de provinser, som tillhöra det egentliga Svea- och Göthaland, kan i medeltal 25% af jorden anses vara odlad. Äfven folktätheten är ganska ringa om man betraktar riket i sin helhet; men Malmö län har 3,300 innev. på qu.milen, Götheborgs- och Bohuslän 2,300, Blekinge 2,100. I medeltal belöpa sig för Göthaland 1,221, för Svealand 687, men för Norrland och Lappland blott 96 innevånare på hvarje geogr. qu.mil.

Äfven Norrige är en bergsplatå, men den bibehåller ungefär samma höjd ända till kusten. Sluttningarne åt hafvet äro branta, låglandet och dalsänkningarne jemnförelsevis trånga och obetydliga. Af Norriges areal äro öfver 3,000 qu.m. belägna högre än 2,000 fot öfver hafvet,

d. v. s. högre än växtligheten under denna latitud sträcker sig, medan detta i Sverige är fallet blott med 329 qu.mil. Åkerjorden i Norrige beräknas utgöra 1,6% af landets yta.

Sveriges kuststräcka har en längd af 375 mil, eller 1 mil på 21 mils areal. De inre vattenkommunikationerna underlättas genom åtskilliga kanaler, af hvilka Götha kanal, af 52 geogr. mils längd, är det största kanalarbete i Europa. Jernvägars anläggning har i sednare tid med stor ifver bedrifvits; för närvarande äro 80 geogr. mil färdigbyggda.

Norriges bergiga natur gör, att dess inre kommunikationer äro i hög grad bristfälliga.

Klimatet är i förhållande till de begge ländernas nordliga läge ganska gynnsamt, till och med blidare än i något annat land under samma latitud. Årliga medeltemperaturen är i Stockholm $+ 7,54^{\circ}$, i Götheborg $+ 7,97$, i Lund $+ 7,28$, i Kristiania $+ 5,05$, i Enontekis $- 2,68^{\circ}$. I Finmarken är kölden under vintern så ringa, att hamnarne sällan tillfrysas, hvilket anses vara en följd af Golfströmmen, som träffar Norriges vestra kust. Medeltemperaturen i Throndhjem är $+ 4,4^{\circ}$, medan densamma i Umeå, under samma latitud, ej stiger högre än till $+ 1,9^{\circ}$.

I *administrativt* hänseende indelas Sverige i: 1 öfverståthållarskap och 24 län, hvilka sönderfalla i 191 häradar och 2,361 socknar. Norrige delas i 17 Amter, bestående af 47 Fögderier och 68 Sörenskriverier.

B) Innevånare.

Den Skandinaviska halföns innevånare utgöras till öfvervägande antal af tvenne nära beslägtade folk, Svenskar och Norrmän.

Den fremmande nationalitet, som näst den Skandinaviska talrikast förekommer, är den Finska, bestående dels af Lappar i nordliga delen, dels af Finnar, hufvudsakligen bosatta i gränsbygderna emellan Sverige och Norrige. Till antalet äro de dock föga talrika och ännu obetydligare äro de öfrige nationaliteterna, såsom Tysskar, Danskar, Judar m. fl.

Folkökningen i Sverige har under de sednaste hundra åren varierat emellan 1,44% och 0,06%; medeltalet för sistförflutna fyratio år utgör 0,98%. Dock förete de skilda delarna af landet äfven häri betydande olikheter, ty det glest befolkade Norrlands folkmängd har stigit med 1,75% årligen, Göthals med något öfver 1%, men Sveals med blott 0,61%. — *Norriges* folkmängd har, likasom dess välstånd i allmänhet, tillväxt betydligt efter föreningen med Sverige. Under hela tiderymden 1769—1801 uppgick folkökningen i medeltal till blott 0,62%, då deremot perioden 1825—1845 utvisar en tillväxt af 1,16%. Emigrationen till Amerika, som under sednaste decennier isynnerhet tilltagit, steg under åren 1851—1855 för Sverige till 2 å 3,000 personer årligen. I Norrige har den under vissa år uppgått ända till 8,000 personer.

Stadsbefolkningen utgjorde år 1858 i Sverige 12% af rikets innevånare, i Norrige något öfver 15%. Med undantag af Ryssland och Finland, har intet land i Europa en så öfvervägande landtbefolkning som Sverige och Norrige, hvilket vittnar om den stora betydelse åkerbruket i dessa länder äger i jemnförelse med andra näringsgrenar. Den jordbrukande klassen i Sverige utgör 75%, den industriela omkring 11% af hela befolkningen.

Religion och andlig bildning. Den evangeliskt-lutherska läran är statsreligion såväl i Sverige som i Norrige. Likväl hafva äfven andra trosbekännare fri religionsöfning, ehuru de icke äro berättigade att bekläda embeten eller söka genom undervisningsanstalter utbreda sin lära. Det Svenska presterskapet är ganska talrikt, ty en prest belöper sig på 974 innevånare, under det i Norrige räknas 1 på 2,349.

Folkundervisningen har i sednare tid blifvit med stor ifver omfattad och betydliga anslag beviljade för dess befrämjande. De lägre folkskolorna äro dels fasta dels flyttbara, hvarjemte på särskilda orter finnas högre folkskolor för meddelande af en fullständigare bildning. År 1856 meddelades undervisning åt inalles 306,000 barn. Norriges folkskoleväsende är ordnad hufvudsakligen i öfverensstämmelse med Sveriges, dock med den åtskilnad att de flyttbara skolorna, i anseende till landets glesa befolkning, ha en betydlig öfvervigt öfver de fasta. För jemnförelsens skull må några uppgifter om andra länders

folkskolor här meddelas. England har 1 skola på 316 innevånare, Frankrike 1 på 552, Preussen 1 på 620, Sachsen 1 på 861, Sverige 1 på 1,140. För bildande af folkskolelärare har Sverige 13 seminarier, Norrige 5.

Den lärda undervisningen, som äfven i sednaste tid i Sverige undergått en fullständig reform, meddelas i 20 högre elementarläroverk (skola och gymnasium i förening), 6 real-elementarläroverk och 40 lägre elementarläroverk. Norrige har 8 lärda skolor och 6 medelskolor. Dessutom förefinnes en mängd tillämpningsskolor för särskilda praktiska ändamål. Sverige har två universiteter med (1859) 1,227 studerande, Norrige ett med 550 studerande.

C) Statsförfattning och förvaltning.

Både Sverige och Norrige är konstitutionella monarkier, sedan år 1814 förenade under samma regent på villkor, som äro bestämda i Riksakten af år 1815.

Sveriges gällande grundlagar äro Regeringsformen af den 6 Juni 1809, Riksdagsordningen och Successionsordningen af år 1810 samt Tryckfrihetsordningen af år 1812. Lagstiftande makten tillhör Konungen och Ständerna gemensamt, sålunda att hvarderas samtycke erfordras i fråga om förändring af grundlag och allmän samt kyrkolag. I beskattningsfrågor hafva ständerna ensamma beslutanderätt; den ekonomiska lagstiftningen och verkställande makten tillhöra Konun-

gen ensam. Han har vid sin sida ett *Statsråd*, bestående af 2 Statsministrar och 8 Statsråder, under hvilka 8 kollegier samt några allmänna öfverstyrelser för särskilda förvaltningsgrenar subordnera.

Ständerna eller *Riksdagen* utgöres af ombud från de fyra stånden. 1) *Ridderskapet och Adeln* representeras af hufvudmannen för hvarje adelig ätt, eller hans fullmäktig. 2) *Presteståndet* består af Erkebiskopen, Biskoparna, Pastor primarius i Stockholm samt ombud, valda af kyrkoherdarna inom hvarje stift. Dessutom äga komministern att, om de sådant önska, sända ett ombud för hvarje stift, äfvensom Vetenskapsakademien och de begge Universiteterna hafva rätt att utse hvardera tvenne. 3) *Borgareståndets* ledamöter väljas af städernas borgerskap samt numera äfven af andra fastighetsägare i städerna, såframt de äro derstädes bosatta. Till borgareståndet höra dessutom sex representanter för bruksägare i riket. 4) *Bondeståndet* utgöres af deputerade, valda genom elektorerna af den besutna allmogen inom hvarje härad. För afgörande af grundlags- och privilegiiifrågor är alla fyra ståndens bifall nödvändigt; i öfriga fall gäller tre stånds beslut. Riksdagen sammanträder hvart tredje år, men konungen äger dessemellan att sammankalla urtima riksdag, så ofta han finner det nödvändigt.

Norriges grundlag är af den 4 Nov. 1814, hvarjemte den Svenska Successionsordningen af år 1810 samt Riksakten af år 1815 äga kraft af grundlagar. Den lagstiftande myndigheten be-

nämnas *Storthing*; dess ledamöter väljas genom elektor, särskildt för städerna och landsbygden, så att den sistnämndes representanter utgöra dubbla antalet emot de förras. Storthinget utväljer inom sig en fjerdedel, som bildar det s. k. *Lagthinget*; de öfriga tre fjerdedelarne utgöra *Odelstinget*. Vid stridiga meningar sammanträda dock begge thingen och besluta gemensamt, hvarföre man kan anse Norriges representation i sjelfva verket utgöra blott en kammar.

Den lagstiftande makten hvilar hufvudsakligen i händerna på Storthinget, ty konungen äger blott ett suspensivt *veto*, d. v. s. att en lag, som oförändrad blifvit antagen af tre på hvarandra följande Storthing, blir gällande äfven om konungen dertill vägrar sitt samtycke. Härifrån äro dock grundlagsförändringar undantagna. Vid utöfningen af den verkställande makten är deremot konungen vida mera oinskränkt än i Sverige. Han har till sitt biträde ett *Statsråd*, bestående af en statsminister och minst 7 statsråder.

Förvaltning. De 24 länen förvaltas af Landshöfdingar, Stockholms stad af en Öfverståthållare. Underordnade embetsmän äro kronofogdar, häradskrifvare och länsmän på landet; städernas närmaste styrelse handhafves af magistraten. Lagskipningen ombesörjes af tre instanser: 1) *häradsrätterna* på landet och *rådstugurätterna* i städerna; 2) tre *hofrätter* i Stockholm, Jönköping

och Kristianstad, samt 3) *Konungens högsta domstol* i Stockholm.

Norriges administration har mycken likhet med den svenska, men är betydligt enklare. Amtens förvaltas af 17 Amtmän, hvilka dock icke, såsom Landshöfdingarna i Sverige, hafva någon befattning med skatteuppbörden. Denna verkställas af fogdar, som derjemte ombesörja polisuppsigten. — Lägsta domstolsinstans är på landet *Sörenskrivere*, i städerna *Byfogdar* (borgmästare); andra instans utgöra de fem *Stiftsöfverrätterna*; tredje och sista instans är *Højeste Ret* i Christiania.

Finanser. *Sveriges* ordinarie statsinkomster utgöra för närvarande 29 mill. Rdr Rmt. (1 Rdr Rmt = 35 kop. s:r), hvaraf tullinkomsterna uppgå till 38%, brännvinsskatten till 24%; statsutgifterna 28 mill. Rdr, hvaraf arméen och flottan medtaga 44%. För tidrymden 1861—64 hafva ständerna dessutom beviljat en extraordinarie utgiftsstat af 26 millioner, för hvarjehanda tillfälliga behof. *Statsskulden* uppgår till omkring 50 millioner Rdr.

Norriges statsinkomster och utgifter äro beräknade till 4,755,000 Specie Rdr (1 Sp. Rdr = 1 Rub. 40 kop. s:r). *Statsskulden* utgjorde i slutet af år 1859: 7,651,000 Sp. Rdr.

Krigsmakt. *Sveriges* stående armée består af 7,600 man värfvade trupper, 33,400 man indelta och Gottlands fullständigt organiserade nationalbeväring 7,600 man, eller tillsammans 48,600 man. Den allmänna beväringen utgöres

af hela landets vapenföra ungdom emellan 20—25 åldersåret, hvaraf första klassen (20—21 året) under tvenne års tid inöfvas. Beväringens effektiva styrka beräknas till 95,300 man, hvarigenom således hela Sveriges krigsmakt till lands kan i krigstid antagas uppgå till 144,000 man.

Flottan består af inalles 897 fartyg, inberäknade kanonslupar, transportfartyg m. m., med 1,540 kanoner och 9,000 mans besättning, hvar till i krigstid kommer 20,000 man sjöbeväring. Af fartygen äro en del redan föråldrade och obrukbara.

Norriges armée är 14,000 man stark, landtvärnet 9,000 man, eller tillsammans 23,000 man.

Örlogsflottan: 142 fartyg med 450 kanoner.

D) Näringsförhållanden. I. Urproduktion.

Åkerbruket har att kämpa med stora naturhinder både i följd af klimatet och jordmånen, som i allmänhet är stenbunden och erfordrar ett ansträngdt arbete. Bördiga trakter förekomma dock, såsom t. ex. Skåne, Östergöthland och Upland. Spannmålsproduktionen uppskattas, ehuru troligen för lågt, till 11 mill. tunnor, potatisskörden till 5 å 6 mill. t:nor. Sverige frambringar säd utöfver sitt behof, ty år 1860 exporterades icke mindre än 1,722,000 tunnor, förnämligast hafra till England.

Norriges åkerbruk är i följd af landets bergiga natur alldeles otillräckligt, så att i sednare

tid omkring en million tunnor årligen blifvit införda.

Boskapsskötseln motsvarar icke behovet hvarken i Sverige eller Norrige. Äfven *Skogshushållningen* är ännu icke tillräckligt utvecklad, ehuru skogsprodukter utgöra de förnämsta exportartiklar för begge länderna.

Bergsproduktionen är en af grundvalarna för Sveriges välstånd. Det Svenska jernet anses vara det bästa i hela Europa och utföres i betydlig mängd. De förnämsta bergslagerna finnas i Westmanland, Dalarne, Wermland, Upland, (Danne-mora) och Norrland. Tackjernstillverkningen uppgick år 1857 till 777,000 skepp., stångjernstillverkningen till 843,000 skepp. De viktigaste bergsprodukterna näst jernet äro koppar (Fahlun och Åtvidaberg), silfver (Sala), bly och zink.

Äfven Norriges viktigaste bergsprodukt är jernet, men afkastningen är för behovet otillräcklig. Koppar förefinnes något utöfver landets egen konsumtion. Norrige äger dessutom en ganska rik silfvergrufva i Kongsberg.

Fiskerierna äro isynnerhet för Norrige af stor betydenhet och en ibland landets rikaste inkomstkällor. Äfven Sveriges fiske var i äldre tider betydande, isynnerhet vid vestra kusten, men har år från år aftagit.

II. Industri och Handel.

Under sednaste decennier har Sveriges fabriksväsende, likasom de flesta andra länders,

gjort ganska betydande framsteg. Det uppgifna produktionsvärdet, som dock är alltför lågt, var år 1850: 37 mill. Rdr, men år 1860: 69 mill. Den betydligaste afkastningen lemna bomullsspinnerierna och sockerbruken (hvardera 12 mill.), samt klädesfabrikerna (9 mill.).

Norriges industri har ännu icke nått någon synnerlig grad af utveckling, emedan den först i sednaste tid blifvit med större ifver omfattad.

Handeln har tillväxt måhända ännu hastigare än fabriksväsendet. En jemnförelse emellan förhållandet åren 1850 och 1860 är äfven i detta hänseende upplysande. *Exporten* steg under förstnämnda år till 40 mill., men under det sistnämnda till 86 mill. Rdr. *Importen* var år 1850: 42 mill., år 1860: 82 mill. Rdr. Nära hälften (48%) af exporten, som förnämligast utgöres af skogsprodukter, spannmål och jern, går till Storbritanien. De betydligaste importvarorna äro socker, bomull, salt och kaffe.

Sveriges *handelsflotta*, som år 1850 hade 114,000 lästers dräkt, bestod år 1860 af 3,200 fartyg med 154,000 läster (= 375,000 Engelska Tons).

Norrige exporterar förnämligast skogsprodukter och fisk, samt importerar spannmål, kaffe, socker, tobak m. m. Öfver värdet af in- och utförseln saknas noggranna uppgifter. *Handelsflottan* är, i förhållande till landets ringa folk-mängd, synnerligen betydande. Den utgjordes år 1859 af icke mindre än 5,278 fartyg med en dräkt af 310,000 Sv. läster (= 756,000 Tons).

Blott England, Nordamerika och Frankrike öfverträffa i detta hänseende Norrige. Då handelsflottan vida öfverstiger landets behof, i och för dess egen handel, sysselsätter den sig till största delen med frakt emellan fremmande länders hamnar.

STATISTISKA TABELLER.

I. Tabell öfver

med afseende å areal, folk-

Staternas ordningsnummer		Staternas namn.	Areal (i geogr. qu.mil).	Folkmängd (i millio- ner).	Folktäthet (på hvarje g. qu.mil).
efter arealen.	efter folkm.				
1	1	Ryssland	97,235	64,02	658
2	9	Sverige och Norrige .	13,830	5,22	377
3	3	Österrike	11,731	33,30	3,000
		(Tyska Statsförbundet)	11,549	44,37	3,842
4	2	Frankrike	10,035	36,74	3,661
5	7	Turkiet	9,571	15,50	1,619
6	8	Spanien	9,215	15,45	1,677
7	4	Storbritannien	5,774	29,03	5,027
8	6	Preussen	5,103	17,73	3,476
9	5	Italien	4,564	21,72	4,760
10	14	Danmark	2,928	2,67	914
11	12	Portugal	1,841	3,91	2,127
12	11	Bayern	1,385	4,61	3,333
13	20	Grekeland	900	1,06	1,177
14	15	Schweiz	739	2,53	3,429
15	17	Hannover	698	1,84	2,639
16	13	Nederländerna	641	3,52	5,492
17	10	Belgien	536	4,67	8,705
18	18	Württemberg	354	1,78	5,041
19	19	Baden	278	1,33	4,804
20	16	Sachsen (Kon.)	271	2,12	7,812
				(tusental)	
21	24	Mecklenburg-Schwerin	244	546	2,240
22	23	Kyrkostaten	214	690	3,224
23	22	Kurhessen	173	726	4,184
24	21	Storhert. Hessen	152	845	5,526
25	26	Oldenburg	114	294	2,581
26	25	Nassau	85	449	5,252
27	27	Braunschweig	67	273	4,071

Ordnings- nummer		Staternas namn.	Areal (i geogr. qu.mil).	Folkmängd i 1000-tal.	Folk- tätthet.
efter arealen.	efter folkm.				
28	28	Sachsen Weimar . . .	66	267	4,047
29	36	Mecklenburg-Strelitz .	49	99	2,013
30	29	Joniska Öarna	47	246	5,234
31	31	Sachsen Meiningen . .	43	168	3,926
32	32	Sachsen Coburg Gotha	33	153	4,274
33	34	Anhalt Dessau-Cöthen	28	119	4,267
34	33	Sachsen Altenburg . .	24	137	5,711
35	42	Waldeck	21	57	2,651
36	35	Lippe-Detmold	20	106	5,304
37	40	Schwarzburg-Rudol- stadt	17	70	4,009
38	41	Schwarzburg-Sonders- hausen	15	62	4,079
39	38	Reuss, yngre linien .	15	81	5,454
40	43	Anhalt-Bernburg . . .	15	56	3,733
41	46	Schaumburg Lippe . .	8	30	3,768
42	45	Reuss, äldre linien . .	7	39	5,628
43	30	Hamburg	6	229	37,063
44	44	Lübeck	6	55	9,237
45	47	Hessen Homburg . . .	5	25	5,149
46	37	Bremen	3,5	88	25,384
47	49	Liechtenstein	2,9	7	2,465
48	39	Frankfurt am Mayn .	1,8	79	44,043
49	48	San Marino	1,1	8	7,272
Hela Europa			179,134	276,754,000	1,544

Anm. Uppgifterna gälla i allmänhet blott de Europeiska besittningarna, med undantag af Rysslands och Turkiets finanser, hvilka icke finnas angifna särskildt för Europa, utan gälla staterna i sin helhet.

II. Tabell öfver de förnämsta Europeiska staters handel och handelsflottor.

	Staternas namn.	Handelsflotta (drägt i 1000- tal Engelska Tons).	Export i millioner Rub. S:r.	Import i millioner Rub. S:r.	Hela Handels- omsättningen i millioner Rub. S:r.
1	Ryssland	172	163	159	324
2	Sverige och Norrige .	1,031	66	50	116
3	Österrike	430	202	154	356
	(Tyska Zollverein . . .	505	328	328	656)
4	Frankrike	1,102	410	588	998
5	Turkiet	—	74	82	156
6	Spanien	349	93	167	262
7	Storbritannien	5,609	1,018	1,295	2,313
8	Preussen	334	ingår i	Zollve-	rein
9	Italien	—	—	—	400
10	Danmark	370	28	41	69
11	Portugal	82	24	30	54
12	Grekeland	455	6	11	17
13	Schweiz	—	131	120	251
14	Hannover	98	ingår i	Zollve-	rein
15	Nederländerna	1,225	185	208	393
16	Belgien	49	114	113	227

III. Tabell öfver verldsdelarnes areal o. befolkning. (Enligt v. Reden och Dieterici).

Verldsdelarnes namn.	Areal i geogr. qu.mil.	Procent af hela jordklotets fasta land.	Folkmängd i millioner.	Procent af hela jordens folk- mängd.	Folk- tätthet.
I. Europa	179,134	7,4	276	22,0	1,544
deraf: större insjöar	2,100				
II. Asien	793,964	32,7	755	60,2	951
deraf: större insjöar	4,493				
" Arabien . . .	48,260		7		147
" Persien . . .	26,450		10		384
" Chinesiska riket	231,020		400		1,731
" Turkiets be- sittningar . .	31,000		16		516
" Rysslands be- sittningar . .	270,840		7		26
" Englands be- sittningar . .	71,000		83		2,603
III. Afrika . . .	543,852	22,3	150	12,0	275
deraf: större insjöar	1,567				
" Aegypten . .	8,372		5		612
" Tunis	3,710		0,95		256
" Tripolis med lydländer . .	14,081		0,73		53
" Englands be- sittningar . .	6,189		0,83		134
IV. Amerika . .	750,055	31,0	71	5,7	94
deraf: större insjöar	5,732				
" Förenta Staterna	129,036		31		240
" Mexiko	40,314		7		173
" Brasilien . .	147,624		7,6		50
" Bolivia	24,015		1,7		70
" Peru	23,941		2,5		104
" Chile	2,260		1,5		689
" La Platastaterna	25,531		1,1		45
" Englands be- sittningar . .	45,436		3,6		79
V. Australien . .	161,452	6,6	2	0,1	12
Summa	2,428,457	100,0	1,254	100,0	

Da ifran hela jordklotets areal 9,216,963, afdrages fasta landet med 2,428,457, återstar för vattnet en yta af 6,788,506 qu m.